

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота
магістра

з теми: **«ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ВУОД НА
УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ»**

Виконала: здобувачка другого
(магістерського) рівня вищої освіти
PO2-M22z групи
спеціальності 013 Початкова освіта
Сидорук Тетяна Віталіївна

Керівник:
Мелєкєсцева Наталія Василівна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теорії та методик
початкової освіти

Рецензент:
Галаманжук Леся Людвигівна,
доктор педагогічних наук, професор

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ВУОД.....	8
1.1 Цифрові компетентності учасників освітнього процесу як невід’ємний складник освіти в умовах сьогодення.....	8
1.2 Технологія ВУОД як сучасний освітній тренд Нової української школи.....	13
1.3 ВУОД-технологія як засіб формування комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти.....	19
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ЗАСОБАМИ ВУОД-ТЕХНОЛОГІЇ.....	33
2.1 Педагогічні умови формування комунікативної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами технології ВУОД.....	33
2.2 Стан проблеми дослідження у практиці шкільного навчання.....	39
2.3 Організація, зміст і перевірка ефективності експериментального дослідження.....	47
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64
ДОДАТКИ.....	73

ВСТУП

Важливий чинник організації успішного освітнього процесу – врахування вчителем особливостей та інтересів здобувачів освіти. Сьогодні ми працюємо з дітьми, яких називають «цифровим поколінням». Це діти, які більшу частину свого часу проводять онлайн, особливу увагу приділяють соціальним мережам і перегляду відео, а також створюють власний контент. Сучасних дітей важко здивувати, вони перевантажені інформацією, мають кліпове мислення та націлені на миттєвий результат.

В окресленому контексті особливої актуальності набуває активне впровадження в освітній процес інноваційних цифрових технологій, мета яких – полегшити навчання сучасним школярам, поглибити їхні знання та продемонструвати, як можна використовувати власні мобільні пристрої в освітніх цілях, зробити доступ до інформації швидким і зручним.

За такими принципами в українській освіті презентує себе BYOD-технологія. BYOD – абревіатура від “*Bring Your Own Device*”, з англійської мови перекладається як «*Принеси свій власний пристрій*». Впроваджуючи в освітній процес BYOD, учителі по-новому організують освітній процес з методичної точки зору, формуючи в учнів нові компетентності, необхідні для суспільної адаптації в цифрову епоху.

Технологія BYOD зміщує фокус від традиційної системи освіти: учень з об’єкта навчання переходить в активного учасника освітнього процесу, він стає суб’єктом освітньої діяльності, центральною фігурою. Учитель з ролі єдиного джерела інформації та знань перетворюється на наставника, організатора, помічника та модератора освітньої діяльності [4, с. 33]. Вважаємо, що такий підхід повністю відповідає освітній парадигмі Нової української школи.

Застосування технології BYOD в освітньому середовищі початкової школи дозволяє педагогам контролювати використання здобувачами освіти особистих інформаційних пристроїв на уроках, демонструючи школярам

можливості їх використання не тільки для спілкування чи ігрової діяльності, але й у якості навчальних засобів. Натомість у дітей уже з раннього віку починає формуватися цифрова компетентність, що теж є пріоритетом Нової української школи.

З огляду літератури можна зробити висновки, що питання BYOD почали досліджувати ще в ХХ столітті в Західній Європі, Австралії та Америці, активніше його впровадження почало відбуватися вже на початку ХХІ в умовах розвитку новітніх технологій та поширення STEAM-освіти. В Україні ця технологія є достатньо новою та нерозкритою у повному її функціонуванні.

Окремі аспекти використання BYOD-технології в освітньому процесі досліджували А. Бабич, Е. Бажміна, Ю. Білявська, Ю. Блудова, О. Варакута, Р. Горбатюк, І. Золотарьова, А. Ляшенко, Н. Мірошник, Г. Одинцова, К. Озолиньш, І. Онищенко, А. Сівачук, Я. Сікора, І. Топчій та ін. Проте бракує досліджень щодо використання технології BYOD в освітньому середовищі початкової школи, що й зумовлює **актуальність** обраної теми дослідження.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методику формування комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти засобами технології BYOD на уроках мовно-літературної освітньої галузі в умовах Нової української школи.

Досягнення мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

1) здійснити аналіз науково-педагогічної, психологічної, методичної літератури та з'ясувати сутність ключових понять, визначити загальні засади розвитку комунікативної компетентності молодших школярів;

2) визначити особливості BYOD-технології як засобу формування комунікативної компетентності учнів початкових класів;

3) розробити систему роботи з формування комунікативної компетентності в учнів 2 класу засобом технології BYOD;

4) експериментально перевірити ефективність розробленої системи вправ і завдань.

Об'єкт дослідження – процес формування комунікативної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

Предмет дослідження – формування комунікативної компетентності учнів 2 класу на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами BYOD-технології.

Гіпотеза: формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами BYOD-технології на уроках мовно-літературної освітньої галузі буде ефективним, якщо дотримуватися таких педагогічних умов:

1) урахування вікових та індивідуальних особливостей дітей молодшого шкільного віку;

2) врахування ключових аспектів процесу формування комунікативної компетентності;

3) органічне включення BYOD-технології у структуру уроків мовно-літературної освітньої галузі;

4) поетапне, системне та цілеспрямоване використання BYOD-технології на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

У роботі використовувалася низка **методів** дослідження комунікативної компетентності: теоретичні (вивчення й аналіз психолого-педагогічної, лінгводидактичної літератури; освітніх документів; розробка змісту й методики розвитку комунікативної компетентності молодших школярів; синтез результатів експерименту), емпіричні (спостереження за освітнім процесом, бесіди з учителями й учнями, вивчення результатів мовленнєвої діяльності учнів), педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний).

Експериментальна база дослідження: Кам'янець-Подільський ліцей № 8 Кам'янець-Подільської міської ради Хмельницької області.

Наукова новизна роботи: уточнено сутнісні характеристики та структурні компоненти комунікативної компетентності молодших школярів, розроблено систему роботи з формування комунікативної компетентності другокласників засобами технології BYOD.

Практичне значення дипломної роботи: результати дослідження стануть в нагоді вчителям початкових класів на уроках мовно-літературної освітньої галузі, а також студентам спеціальності 013 Початкова освіта під час проходження педагогічної практики.

Апробація роботи: участь в міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях, студентських наукових конференціях. Результати дослідження обговорювалися на заняттях наукової проблемної групи «Актуальні проблеми методики викладання української та іноземної мови в початкових класах» та на засіданнях кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2022-2023, 2023-2024 н.р.).

Публікації: Сидорук Т. Технологія BYOD як сучасний освітній тренд Нової української школи // Збірник наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка ; педагогічний факультет ; [відпов. секр. Н. В. Бахмат]. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О. В., 2023. Вип. XIX. С. 345-348 [61].

Структура й зміст роботи. Наукова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Обсяг роботи – 79 сторінок.

Зміст роботи. У вступі обґрунтовано актуальність теми дипломної роботи, визначено її мету, завдання, об'єкт та предмет, методи наукового дослідження, гіпотезу, новизну, практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі «Теоретичні засади формування комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти засобами технології BYOD»

висвітлено зміст базових понять дослідження, схарактеризовано цифрові компетентності учасників освітнього процесу як невід'ємного складника освіти в умовах сьогодення, розкрито особливості технології BYOD як сучасного освітнього тренду Нової української школи та засобу формування комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти.

У другому розділі «Методика формування комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами BYOD-технології» визначено педагогічні умови формування комунікативної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами технології BYOD, описано стан проблеми дослідження у практиці шкільного навчання, розроблено систему роботи з формування комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти засобами BYOD-технології на уроках української мови, обґрунтовано результати експериментального дослідження.

У висновках подано підсумки здійсненого наукового дослідження.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ВUOD

1.1 Цифрові компетентності учасників освітнього процесу як невід’ємний складник освіти в умовах сьогодення

Однією з головних особливостей сьогодення є проникнення мобільних пристроїв (смартфонів, планшетів, ноутбуків, комп’ютерів) у наше життя. Надшвидкісний розвиток цифрових технологій значно впливає на сучасне суспільство, вносячи певні зміни в культуру соціальної сфери, побуту та освіти. З’являються нові терміни: «цифрові технології», «цифрова освіта», «цифрове навчання», «цифрове освітнє середовище».

Цифрові технології (*Digital Technologies*) – технології, що ґрунтуються на представленні сигналів дискретними смугами аналогових рівнів. Ці технології здебільшого використовуються в смартфонах, планшетах, ноутбуках, комп’ютерах у таких різних галузях електротехніки як робототехніка, автоматизація, вимірювальні прилади, радіо- і телекомунікаційні пристрої та багатьох інших цифрових пристроях [4, с. 28].

Для організації навчання використовують сучасні цифрові технології та мережевий зв’язок (див. рис. 1.1).

Рис. 1.1. Цифрові технології в освіті

За такої умови зберігаються всі компоненти освітнього процесу: цілі, мотиви, зміст, діяльність, контроль, оцінювання результату тощо.

Цифровий пристрій (*Digital Device*) є технічним пристроєм, призначеним для отримання та обробки інформації за допомогою цифрового сигналу з використанням цифрових технологій [4, с. 28].

Навколо нас розвивається цифровий світ. До нашої реальності доповнився віртуальний світ. І це нова реальність, якою потрібно навчитися управляти. Від слова «цифра» походить термін «цифровий». «Категорія «цифровий» передбачає подання матеріалу в цифровому форматі з низьким рівнем спотворень, неточностей (фотографії, тексти, відеофрагменти).

Від слова «цифровий» походить термін «цифровізація». Цифровізація соціального та побутового середовища, бізнесу призводить до цифровізації освіти, що полягає у впровадженні цифрових технологій в освітнє середовище, яке є інформаційною базою.

Призначення **цифрового освітнього середовища** – організація персоналізованої системи навчання. Специфіка цифрового освітнього середовища зумовлена такими чинниками: системою управління навчанням, що забезпечує використання компонентів освітнього середовища як конструктора освітнього процесу; персоналізованим супроводом здобувачів освіти у процесі навчання; можливістю побудови траєкторії індивідуального (персоналізованого) навчання; фіксацією дій учасників освітнього процесу за допомогою цифрових слідів; відкритістю і візуалізацією результатів навчання [Там само, с. 29].

У контексті нашого дослідження також важливо дати визначення понять «цифрові технології» та «цифрове навчання».

Цифрова педагогічна технологія – це система опосередкованої дидактичної взаємодії, що ґрунтується на застосуванні сучасних інструментальних і методичних засобів, спрямованих на досягнення запланованих результатів в умовах цифрового навчання. **Цифрове навчання** – це процес організації взаємодії між тими, хто навчає, й тими, хто

навчається, рухаючись від мети до результату в цифровому освітньому середовищі [4, с. 29].

На основі фрази «цифрові технології» з'явилося поняття «**цифрова компетентність**» (*Digital Competence*), що означає «впевнене, критичне і відповідальне використання та взаємодія з цифровими технологіями для навчання, професійної діяльності (роботи) та участі в житті суспільства» [45].

Цифрова компетентність відображає п'ять основних напрямів (див. рис. 1.2):

1) інформаційна грамотність і вміння працювати з даними (використовувати, порівнювати, класифікувати, накопичувати, відтворювати);

2) комунікація та спільна робота (спілкуватися за допомогою різних засобів, співпрацювати, ділитися інформацією, брати участь у спільнотах);

3) створення цифрового контенту (розробляти цифрові тексти, відео-, аудіофайли, формувати та редагувати тексти, застосовувати базові мови програмування, використовувати ліцензії та копірайти);

4) безпечне користування (уміти захищати інформацію, економно використовувати енергію, ідентифікувати небезпечні файли та сайти, розуміти негативні та позитивні впливи цифрових технологій, уміти уникати небезпеки в цифровому середовищі);

5) вирішення проблем (уміти вирішувати технічні та технологічні проблеми, використовуючи різні програмні засоби, уміти оновлювати та поповнювати програмні продукти та ресурси);

5) вирішення проблем (уміти вирішувати технічні та технологічні проблеми, використовуючи різні програмні засоби, уміти оновлювати та поповнювати програмні продукти та ресурси) [22, с. 14-15].

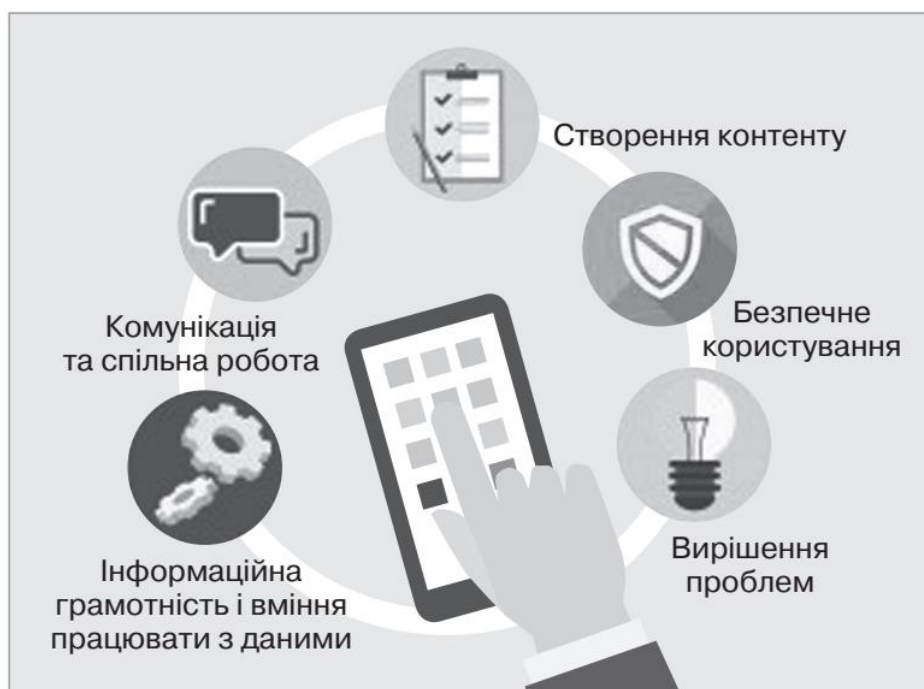

Рис. 1.2. Складові цифрової компетентності

Варто зауважити, що цифрові компетентності – це базова річ, без якої неможливо уявити ефективну роботу сучасного вчителя. В умовах періодичних локдаунів і карантинів, воєнного стану саме цифрові технології дають змогу не зупиняти навчання, а безпечно продовжувати його в дистанційному або змішаному форматі.

Під **цифровою компетентністю вчителя початкових класів** розуміють сукупність знань про цифрові технології та уміння їх застосовувати на засадах цінностей цифрового суспільства у професійній діяльності з урахуванням особливостей початкової школи. Специфіка цифрової компетентності вчителів початкових класів виявляється в її спрямованості на вирішення пріоритетних завдань Нової української школи для забезпечення сучасного рівня освіти молодших школярів [22, с. 14-15].

Якщо розглядати цифрову компетентність здобувачів освіти, то в наукових джерелах натрапляємо на термін «інформаційно-цифрова компетентність», яку трактують як здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства [56].

В освітніх документах, зокрема у Концепції «Нова українська школа», **інформаційно-цифрова компетентність** розглядається як одна із десяти ключових компетентностей та конкретизується як «впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні». Велике значення має інформаційна й медіаграмотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, робота з базами даних, здобуття навичок безпеки в Інтернеті та кібербезпеки, розуміння етики роботи з інформацією [46].

Варто зауважити, що нинішні учні виростили в оточенні комп'ютерів, мобільних телефонів та інших пристроїв (девайсів). І більшість часу вони грають в ігри, спілкуються у соціальних мережах, обмінюються повідомленнями у месенджерах, завантажують музику та фільми, причому роблять це одночасно. Взагалі сучасні школярі знаходяться серед шалених потоків різноманітної інформації, що є для них звичною справою.

Розуміння того, що ми навчаємо цифрове покоління, яке живе в цифровому світі, актуалізує потребу організації освітнього процесу, в якому дитина може ефективно використовувати цифрові технології як освітні інструменти, які допоможуть їй вивчати новий матеріал, розвивати навички та виконувати завдання.

Вважаємо, що однією з таких технологій є BYOD-технологія, сутність якої полягає в тому, що в ролі засобів навчання учні можуть використовувати свої власні мобільні пристрої. Сучасні девайси багатофункціональні, тому ними з успіхом можна користуватися для пошуку потрібної інформації, її зберігання, обміну, прослуховування, перегляду тощо. Попри суперечливі думки про користування гаджетами в дитячому віці, ми вважаємо, що використання їх як інструментів для навчання цілком виправдане, адже вони урізноманітнюють освітній процес і формують навички інформаційної культури молодших школярів. Тому варто не забороняти їх, а мотивувати учнів до правильного користування ними.

1.2 Технологія BYOD як сучасний освітній тренд Нової української школи

Термін “BYOD” у науковій літературі з’явився у 2004 році в роботі Рафаеля Баллагаса “BYOD: Bring Your Own Device”, де були розглянуті можливості застосування власних мобільних пристроїв із камерою для взаємодії з великими публічними екранами. Практика використання персональних компактних потужних гаджетів почала ширитися за кордоном у компанії Intel з 2009 року, коли працівники приносили особисті смартфони, планшети, ноутбуки для роботи в корпоративній мережі. Керівники компаній підтримали так званий тренд із метою економії коштів та лояльності працівників. З цього часу популярність BYOD почала зростати [4, с. 32]. Поступово зі швидким ростом цифрових технологій цей підхід перейшов на інші сфери життя й в освіту зокрема.

Технологія BYOD в освіті – це технологія, за якої здобувачі освіти активно використовують власні девайси: мобільні телефони, планшети, ноутбуки та інші пристрої у навчанні. Іншими словами, це один із шляхів запровадження мобільного навчання у школі, яке надає учням можливість навчатися, незалежно від місця і часу, забезпечуючи неперервність і максимальну гнучкість освітнього процесу. Сутність технології BYOD полягає в тому, що учні приносять свої мобільні пристрої та з їх допомогою відбувається певна запланована учителем робота на уроці.

Сучасні смартфони мають потужний процесор, швидку оперативну та велику пам’ять, розширений функціонал, камеру, що може фіксувати достатньо чіткі зображення. Цей пристрій може виконувати багато функцій: сьогодні його використовують для спілкування, обміну інформацією та документами, різноманітними файлами, для пошуку інформації, відео- та фотофіксації різних заходів, самостійних робіт, для прослуховування музичних файлів або перегляду відеофайлів, для зберігання потрібної інформації, роботи з додатками тощо [65, с. 213]. Як бачимо, це потужний пристрій, який відкриває широкі можливості й для освітнього процесу.

Основною причиною використання девайсів у школах є потреба у підвищенні результатів навчання та мотивації сучасних дітей, тому що епоха цифрового суспільства вимагає докорінної зміни середовища навчання. До того ж BYOD-технологія, на думку педагогів, дозволяє вчителю і батькам не лише сприяти використанню девайсів саме з конкретною навчальною метою, а й застерігає дітей від марного витрачання часу в процесі їх використання та вчить основ актуальної на просторах Інтернету кібербезпеки.

BYOD-технологія зміщує фокус від традиційної системи освіти: учень з об'єкта навчання переходить в активного учасника освітнього процесу, він стає суб'єктом навчальної діяльності, центральною фігурою. Учитель з ролі єдиного джерела інформації та знань перетворюється на наставника, організатора, помічника та модератора освітньої діяльності [4, с. 33]. Вважаємо, що такий підхід повністю відповідає освітній парадигмі Нової української школи.

На думку Кірра Роджерса, використання технології BYOD у закладах загальної середньої освіти дозволить сформувати культуру навчання засобами BYOD, що приведе до зростання успішності учнів та усунення прогалин у навчанні. Учні досягають успіху в насиченому цифровими технологіями освітньому середовищі, оскільки вони покращують навички критичного мислення, творчості, спілкування та спільної роботи [Там само, с. 34].

Застосування технології BYOD в освітньому середовищі початкової школи дозволяє педагогам контролювати використання здобувачами освіти особистих інформаційних пристроїв на уроках, демонструючи школярам можливості їх використання не тільки для спілкування чи ігрової діяльності, але й у якості навчальних засобів. Натомість у дітей вже з раннього віку починає формуватися цифрова компетентність, що теж є пріоритетом Нової української школи.

До переваг використання технології BYOD в освітньому процесі належать:

- розширення меж освітнього процесу: легке й швидке поширення навчальних матеріалів серед здобувачів освіти завдяки бездротовим мережам; доступ до навчальних матеріалів з будь-якого зручного для учнів місця; уроки в онлайн-режимі;
- розвиток інклюзивних дітей у навчанні: краща підтримка менш працездатних учнів та учнів з обмеженими можливостями та особливими освітніми потребами;
- покращення засвоєння навчального матеріалу учнями з «кліповим мисленням», миттєвий зворотній зв'язок, розвиток рефлексивних умінь щодо отриманих результатів;
- підвищення мотивації, особливо тих учнів, які вважають традиційні методи навчання та сталі форми роботи нудними, розвиток активних учнів з високими можливостями у навчанні та гіперактивних учнів;
- економія коштів щодо придбання персональних комп'ютерів і паперової навчальної літератури [29, с. 148; 42, с. 186].

BYOD-технологія дозволяє окремим учням отримати доступ до цифрових підручників та інших навчальних ресурсів, вони можуть швидше виконувати завдання та контролювати своє навчання.

Як бачимо, використання технології BYOD у навчанні забезпечує можливість працювати в онлайн-режимі, швидко давати відповіді, проходити тести, ознайомлюватися з навчальним матеріалом. Використання учнями власних мобільних пристроїв для навчання надає їм можливості створювати власні навчальні матеріали, фотографуючи та записуючи відео, звуки, текст. Учні можуть поєднувати, редагувати, ділитися та додавати нове до даних, зібраних та створених раніше. Вважаємо, що це сприяє організації спілкування та співпраці, на яких наголошено в Концепції Нової української школи.

Основними завданнями, які можна вирішити за допомогою технології BYOD в освітньому процесі є:

1) *активізація пізнавальної діяльності*: навчальні можливості смартфона можна використовувати на будь-якому етапі заняття – чи то для ознайомлення з новим матеріалом, чи для закріплення раніше вивченого, чи для того, щоб підсумувати вивчену тему;

2) *оптимізація часу*: використання мобільних технологій дозволяє більш якісно впроваджувати діяльнісний підхід до навчання – можна надати учням покликання на відеоматеріал, сайти для пошуку додаткової інформації з теми уроку, ресурси для самостійної роботи тощо;

3) *забезпечення зворотного зв'язку*: завдяки використанню різних мобільних додатків, учитель може одночасно проводити опитування чи тестування, використовувати можливості для формувального оцінювання [65, с. 215].

Розглянемо способи використання технології BYOD в освітньому процесі.

1. Контроль знань. За наявності поважної причини відсутності на занятті учень може пройти тестування дистанційно, але вчитель не зможе бути повністю впевнений в достовірності результату. Педагогу не потрібно витрачати час на перевірку результату, за допомогою мобільних пристроїв можна автоматизувати процес тестування й оцінювання.

Використання власних мобільних пристроїв учнів надає більше можливостей для формувального оцінювання, а їх поєднання із системами відповідей в Інтернеті забезпечує швидкий цифровий зворотний зв'язок щодо успішності учнів з тем, які потребують додаткових пояснень учителем.

2. Електронне підняття руки. Учневі досить натиснути потрібну кнопку в спеціальному додатку мобільного пристрою, щоб показати вчителю свою готовність, тобто зникає необхідність «тягнути» руку. Особливо корисним «електронне підняття руки» може виявитися для людей з обмеженими можливостями, а також для сором'язливих учнів.

3. Організація спільної роботи групи учнів. Мобільні гаджети відмінно підійдуть для організації спільної роботи групи користувачів. Досить дібрати

ресурс, який здатний надати можливість одночасного редагування будь-якого об'єкта кільком людям. Організація такого виду діяльності, з використанням мережевих ресурсів, дозволяє працювати над одним проектом спільно, бачити результати роботи кожного члена групи.

4. Організація зворотного зв'язку між вчителем та учнем. Мобільні пристрої можна використовувати для організації зворотного зв'язку між учнями й учителем. Учні можуть ставити питання вчителю, не відволікаючи його від процесу викладу матеріалу, за допомогою засобів швидкої передачі повідомлень. Педагог, в свою чергу, бачить які питання надходять, та може скорегувати свою розповідь, зупинитися докладніше на питанні, яке викликає незрозуміння в учнів, або ж пропустити деякі моменти.

5. Посилання на додаткову інформацію за рахунок QR-кодів. Мобільний пристрій здобувачів освіти є інструментом, що допомагає отримати додаткову інформацію, яку вчитель не може включити в урок через дотримання часових рамок. Наприклад, можна скористатися незвичайним способом надання посилань у вигляді QR-кодів, розпізнати які допоможуть девайси учнів.

6. Проведення батьківських зборів. Класовод створює онлайн-опитування для всіх учасників освітнього процесу (учителів, учнів, батьків). Запитання одного й того ж змісту. Учителі-предметники проходять його заздалегідь, а батьки та учні відповідають на питання за допомогою власних гаджетів безпосередньо під час проведення батьківських зборів. Усі відповіді є анонімними (за бажанням) та автоматично записуються на Google-диску класовода. У ході батьківських зборів учитель озвучує проблему та в онлайн-режимі демонструє відповіді учнів, батьків та учителів щодо вирішення певного питання [42, с. 186-187].

Завдяки BYOD-технології покращується спілкування між учнями та батьками, батьками і вчителями, учнями та вчителями в результаті інтегрованого використання власних мобільних пристроїв учнів із використанням систем управління навчанням для обміну розкладами, описом

уроків, навчальними ресурсами, завданнями, оцінками та інформацією. Але через специфічну організацію в кожній школі деякі з них можуть зіткнутися зі значними проблемами у впровадженні BYOD. Школа повинна забезпечити, щоб усі пристрої мали сумісність з мережевими комп'ютерами та доступ до мережі Інтернет, всім вистачало місця для підзарядки, а класи для фронтальної роботи були оснащені проекторами. Але, незважаючи на це, вчитель керує і організовує процес навчання, і повинен пам'ятати, що девайси відіграють тільки допоміжну роль.

Зауважимо, що попри всі переваги технологія має низку недоліків. Науковці виокремили соціальні, педагогічні, фізіологічні, технічні проблеми використання технології BYOD:

- 1) соціальні – не всі учні початкової школи мають мобільні телефони чи планшети;
- 2) педагогічні – можливі труднощі організації та планування роботи, проблемою може бути безконтрольний доступ до гаджетів і безпосередньо до мережі Інтернет, ставлення учнів до використання мобільних пристроїв;
- 3) фізіологічні – шкода для здоров'я учнів;
- 4) технічні – нестабільний доступ до мережі Інтернет, одночасна зарядка пристроїв [3, с. 3].

На нашу думку, до проблем використання BYOD-технології варто додати безпекову проблему, зокрема безпечне користування інтернет-джерелами здобувачами освіти, тому у зв'язку з використанням технології BYOD постає також питання медіаграмотності учнів, формування в них умінь і навичок кібербезпеки.

Отже, технологія BYOD є цікавою та ефективною для здобувачів освіти, використання власних девайсів дозволяє зробити урок нестандартним та оригінальним. Але варто пам'ятати про правила використання мобільних пристроїв, оскільки це може завдати шкоди як учням, так і освітньому процесу загалом.

1.3 BYOD-технологія як засіб формування комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти

BYOD-технологія має широке застосування в освітньому процесі початкової школи: її можна використовувати для всіх навчальних предметів, які опановують молодші школярі. У контексті нашого дослідження ми розглядаємо особливості використання BYOD-технології при реалізації мовно-літературної освітньої галузі, основною метою якої є «формування комунікативної, читацької та інших ключових компетентностей; розвиток особистості здобувачів освіти засобами різних видів мовленнєвої діяльності; здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного і національного самовираження, користуватися ними в особистому і суспільному житті, міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей» [23, с. 2].

Ключовим поняттям нашої роботи є комунікативна компетентність, яку загалом визначають як здатність правильно орієнтуватися в міжособистісному спілкуванні та брати в ньому участь. Реалізується комунікативна компетентність за допомогою лінгвістичних знань, а також врахування традицій і звичаїв суспільства.

К. Пономарьова трактує комунікативну компетентність як «характеристику особистості, яка охоплює сукупність знань, умінь, досвіду і особистісних якостей, що дає можливість успішно реалізувати мету спілкування і досягати взаєморозуміння між його учасниками» [58, с. 10].

Комунікативна компетентність охоплює три складники: теоретичний, практичний і особистісний складники (див. табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Структура комунікативної компетентності

Теоретичний складник	Практичний складник	Особистісний складник
• знання про міжособистісну взаємодію;	Уміння сприймати себе, партнера по спілкуванню і сам	Комплекс комунікативних властивостей і якостей

<ul style="list-style-type: none"> • уміння знайти необхідну інформацію, її джерело; • уміння переконливо аргументувати свою позицію; • уміння правильно (стилістично і граматично) оформити висловлення; • уміння викладати інформацію зрозуміло, чітко, доступно і виразно. 	<p>процес спілкування:</p> <ul style="list-style-type: none"> • уміння розуміти настрій співрозмовника; • уміння слухати співрозмовника; • використовувати власний досвід у спілкуванні. 	<p>особистості:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розпізнавання внутрішнього стану інших людей – емпатія; • оцінка альтернативних ліній власної поведінки і вибір дій, на які очікує співрозмовник; • товариськість; • толерантність; • здатність до рефлексії.
---	---	---

М. Вашуленко до формування комунікативної компетентності підійшов з позиції структури лінгвістики і виокремив фонологічну, лексичну, морфологічну, синтаксичну та текстологічну складові (див. рис. 1.3), які у взаємодії між собою дають якісно оформлений продукт процесу комунікації, що допомагає входити, створювати та виходити з процесу спілкування [15, с. 7-9].

Рис. 1.3. Складові комунікативної компетентності (за М. Вашуленком)

Дослідивши ключове поняття в розрізі окремих галузей науки, можна сказати, що комунікативна компетентність включає декілька аспектів. Наприклад, соціологи розглядають її як здатність давати прогноз ситуації спілкування, програмувати цей процес та здійснювати його управління. У психолінгвістиці до тлумачення комунікативної компетентності підійшли з іншого боку і розуміють її як процес володіння соціальною перцепцією; розуміння співрозмовника, його психічного стану. Лінгводидакти під комунікативною компетентністю розглядають здатність здійснювати мовну діяльність на основі трьох сфер – мотиваційної, когнітивної та діяльнісної.

На кожному віковому етапі комунікативна компетентність має орієнтовні показники розвитку. У початковій школі закладаються основи формування комунікативної компетентності, яка виражається не лише в здатності сприймати і передавати інформацію, а й взаємодіяти, сприймати та пізнавати одне одного.

Комунікативна компетентність молодшого школяра – це «інтегроване особистісне утворення, яке являє собою єдність теоретичної і практичної готовності і здатності учня до здійснення комунікації, дозволяє результативно здійснювати її і творчо самореалізуватися в ній» [58, с. 10].

Комунікативна компетентність молодшого школяра виявляється в здатності спілкуватися з людьми різного віку і статусу, розуміти й відтворювати сприйняту на слух та прочитану інформацію, змістовно й грамотно висловлювати свої думки в усній і письмовій формах, вільно володіти мовою в різних навчальних та життєвих ситуаціях

Наголошуючи на сенситивності молодшого шкільного віку щодо формування комунікативної компетентності, М. Вашуленко зазначає, що «комунікативні вміння і навички, набуті в початковій школі, не тільки забезпечують основу подальшого навчання і виховання підлітків та молоді, а й значною мірою визначають якості практичної, громадської і професійної діяльності дорослої людини» [15, с. 3].

У нашому дослідженні під *комунікативною компетентністю молодшого школяра* ми будемо розуміти здатність дитини, пов'язану зі знаннями, уміннями, навичками й емоційним досвідом особистості для повноцінного функціонування у суспільстві задля здійснення комунікації у всіх сферах життєдіяльності суб'єкта.

На думку науковців, вирішальною у формуванні комунікативної компетентності є комунікативна здатність людини, її обсяг знань, який вона використовує у процесі спілкування. Цю здатність умовно можна розглядати в двох аспектах:

1) організаційному – як здатність людини обирати потрібний стиль спілкування, включатися у мовне середовище, вміло реагувати та відповідати при необхідності;

2) знаньовому, яким людина користується у процесі своєї діяльності, що передбачає повноту пояснень, багатий словниковий запас та влучність і точність застосування знань у необхідній для цього ситуації [15, с. 7].

Таким чином, аналіз наукової літератури дозволяє виокремити компонентний склад комунікативної компетентності молодшого школяра (див. рис. 1.4), що буде покладено в основу нашого дослідження.

Рис. 1.4. Структура комунікативної компетентності молодшого школяра

На основі аналізу літератури представимо модель комунікативної компетентності, яка задовольняє усі аспекти вище зазначеного (див. рис. 1.5).

Рис. 1.5. Модель комунікативної компетентності

З огляду на актуальність проблеми формування комунікативної компетентності молодших школярів технології навчання повинні мати в своєму інструментарії компетентісно орієнтовані засоби і методики їх використання, спрямовані на вироблення життєво важливих умінь і навичок: критично оцінювати отриману інформацію, приймати виважені рішення, брати участь в дискусії для вироблення спільних дій, відшуковувати різні способи вирішення завдань, швидко реагувати на виклики, досягати успіху на основі засобів комунікації [23].

Процес формування комунікативної компетентності у мовно-літературній галузі в аспекті освітньої діяльності початкової школи є важливою частиною роботи, яку можна репрезентувати у вигляді комунікації, під час якої здобувачі освіти демонструють власні знання мови, уміння взаємодіяти з іншими учнями, володіти навичками роботи в групі. Вагомим є використання під час освітньої діяльності таких тем, які б спонукали школярів до спілкування, вираження власних думок та емоцій.

Застосування мобільних технологій можливе на будь-якому етапі уроку, залежно від творчості вчителя та завдань, які він може запропонувати дітям. Якщо брати до уваги специфічні функції девайсів, то відкриваються великі можливості для застосування їх саме на уроках мовно-літературної освітньої галузі. Зокрема, вони дозволяють здійснювати аналіз власних і чужих мовленнєвих помилок, досліджувати мовні одиниці, розвивати мовлення через передачу голосових повідомлень, розвивати фонематичний слух за допомогою прослуховування аудіотекстів і фрагментів творів, забезпечувати спілкування незалежно від часу та місця перебування комунікаторів.

Серед мобільних засобів, якими користуються учні початкових класів, найбільш популярними є планшет і смартфон – цифрові пристрої, які дозволяють користувачеві працювати з різноманітними програмами та забезпечують доступ до інтернету. Ці пристрої можуть бути використані як освітні засоби, які дозволяють навчатися та отримувати інформацію в будь-якому місці та в будь-який час [75, с. 40].

Планшет і смартфон є інтерактивними засобами, які дозволяють користувачам взаємодіяти з інформацією та матеріалами. Завдяки цьому вони можуть бути використані як освітні інструменти, які допомагають здобувачам освіти вивчати новий матеріал, розвивати навички та виконувати завдання. Можуть допомогти вчителю створити інтерактивні уроки, які дозволяють молодшим школярам займатися індивідуальним навчанням та взаємодіяти з іншими школярами.

Сьогодні існує безліч інтернет-платформ, ресурсів, соціальних мереж та додатків, які можна використовувати у формуванні комунікативної компетентності молодших школярів. Вони дозволяють учням збирати, переглядати та передавати роботу дуже швидко, легко та незалежно від місця перебування учня.

З цією метою застосовуються навіть базові функції смартфона: надіслати текстове повідомлення з дотриманням усіх вимог української мови,

зробити аудіозапис висловлювання на диктофон і виконати його аналіз відповідно до певних критеріїв. Розвиток фонематичного слуху можливий за допомогою застосування аудіоматеріалів, які педагог надсилає за допомогою функції мобільного пристрою Bluetooth.

На думку дослідників, доцільним є поєднання власних пристроїв учнів із шкільними віртуальними навчальними середовищами або системами, програмами (Showbie, Bluetooth, ShareMe, MiCommunity та ін.), а також платформами (Google Forms, Wordwall, Kahoot, Quizizz, Triventy, Plickers, LearningApps, Canva, ScratchJr, Epic! - Unlimited Books for Kids, Science Journal by Google, Remind, ThingLink) та додатками у PlayМаркет («Вчимо і граємо. Українська мова – словник і ігри», «Тлумачний словник», «Словник синонімів», «Дропворд» і т.ін.) (див. рис. 1.5).

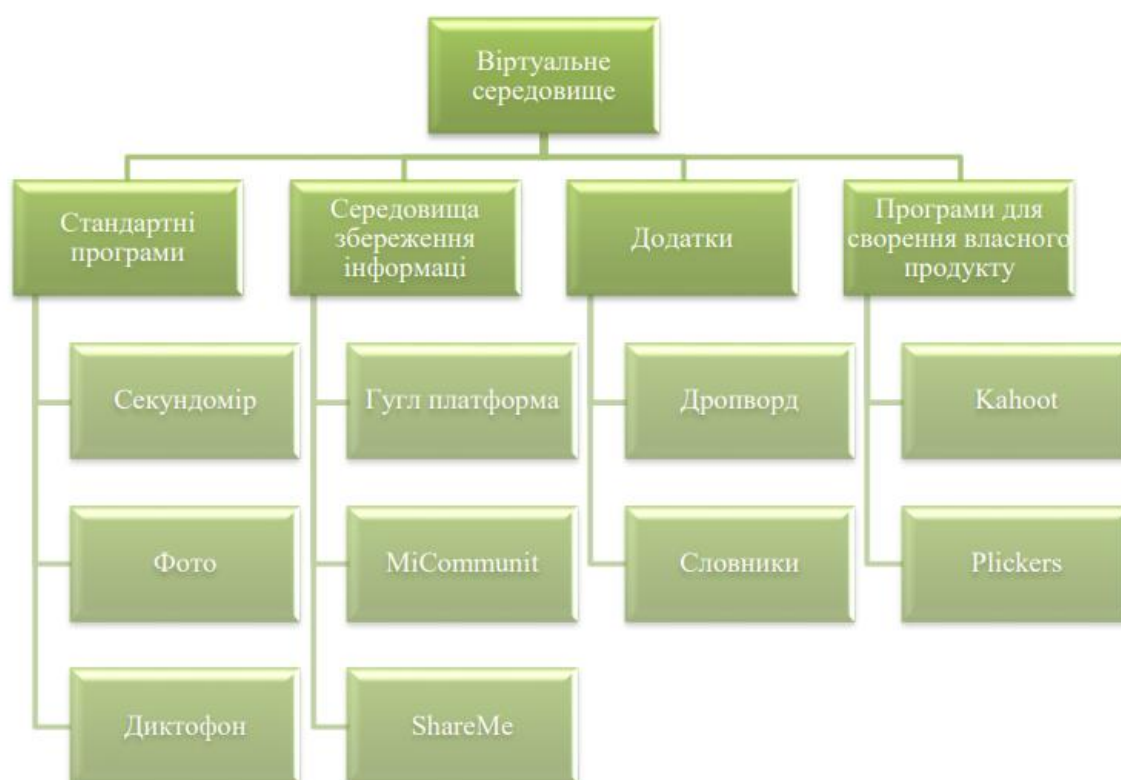

Рис. 1.5. Різноманітність віртуального середовища BYOD

Відомо, що молодші школярі люблять і вміють грати комп'ютерні ігри, тому ефективним вважаємо застосування гейміфікованих платформ на уроках мовно-літературної освітньої галузі. Розглянемо найбільш популярні

онлайн-сервіси, які можна використовувати для створення інтерактивних вправ, ігор, тестувань з метою формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами BYOD-технології.

Wordwall (<https://wordwall.net/uk>) – сервіс для створення інтерактивних вправ, які можна відтворювати на будь-якому веб-пристрої, наприклад, комп'ютері, планшеті, телефоні чи інтерактивній дошці. Учні можуть відтворювати їх самостійно, або це може робити вчитель, в той час як учні по черзі виконують вправи біля дошки. Такі вправи можна використовувати для перевірки розуміння нового матеріалу, активізації знань із певної теми, проведення самостійних робіт, домашніх завдань.

Для того, щоб створити вправу на Wordwall, потрібно натиснути «Створити вправу», далі обрати шаблон вправи, внести інформацію (можна редагувати параметри відтворення та тему) та поділитися нею з учнями.

Для виконання учнями вправи на власних пристроях потрібно виконати такий алгоритм дій: натиснути «Поділитись» – «Задати завдання» – обрати потрібні параметри (вводити ім'я чи анонімно, термін виконання, чи показувати відповіді, список переможців) – натиснути кнопку «Розпочати». Тоді з'явиться покликання, яке можна надіслати учням через месенджер чи електронною поштою, а також поширити у власному блозі / сайті, Viber-групі, Google Classroom [53].

Перевірити виконання завдань можна на вкладці «Мої результати», де детально описано результати проходження учнями кожної вправи.

Для створення завдань на сервісі Wordwall можна скористатися різними типами шаблонів (див. рис. 1.6). Загалом на Wordwall представлено понад 40 різноманітних шаблонів, але для безкоштовного використання є 18 шаблонів. У власному обліковому записі можна створити 5 із них, проте можна користуватися вже створеними, загальнодоступними вправами у розділі «Спільнота», редагувати їх, забираючи непотрібний та додаючи необхідний матеріал, змінювати шаблон та налаштування для перевірки виконання, що дозволяє вчителю зекономити час при підготовці до уроку.

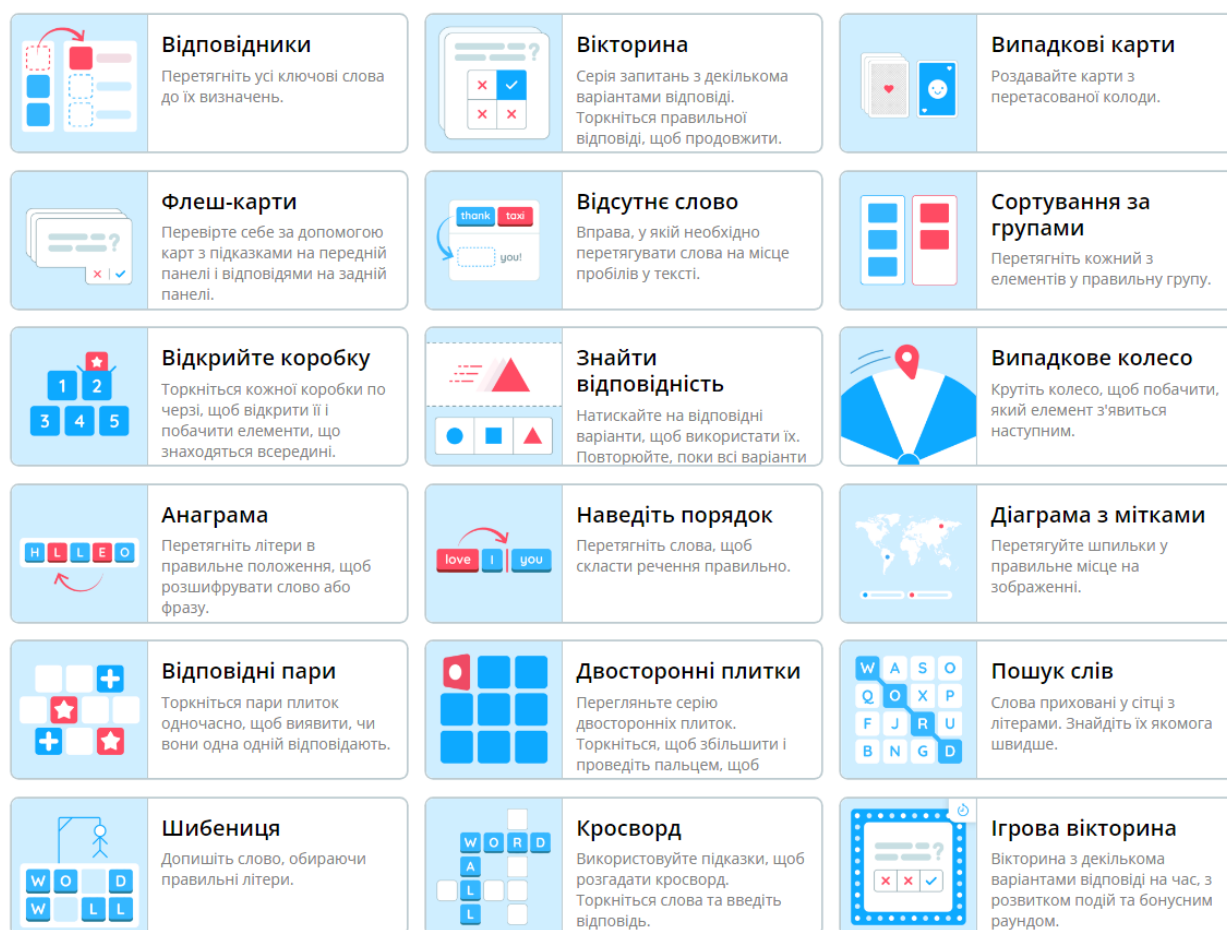

Рис. 1.6. Шаблони Wordwall для створення інтерактивних вправ

Схожою за функціоналом є гейміфікована платформа **LearningApps** (<https://learningapps.org/>), яка дозволяє створювати власні інтерактивні вправи, а також пропонує сформовану базу готових завдань, які можна використовувати та змінювати, якщо потрібно.

Щоб створити вправу на LearningApps, необхідно виконати такі дії: натиснути «Створити вправу» – обрати необхідний шаблон – ввести інформацію – зберегти вправу – «поділитися» вправою з учнями (надіслати покликання або QR-код електронною поштою, через соціальні мережі, месенджері взаємообміну).

Представлені шаблони групують вправи за функціональною ознакою, наприклад: завдання на вибір правильних відповідей, на відповідність, на визначення послідовності, на заповнення відповідями тощо (див. рис. 1.7).

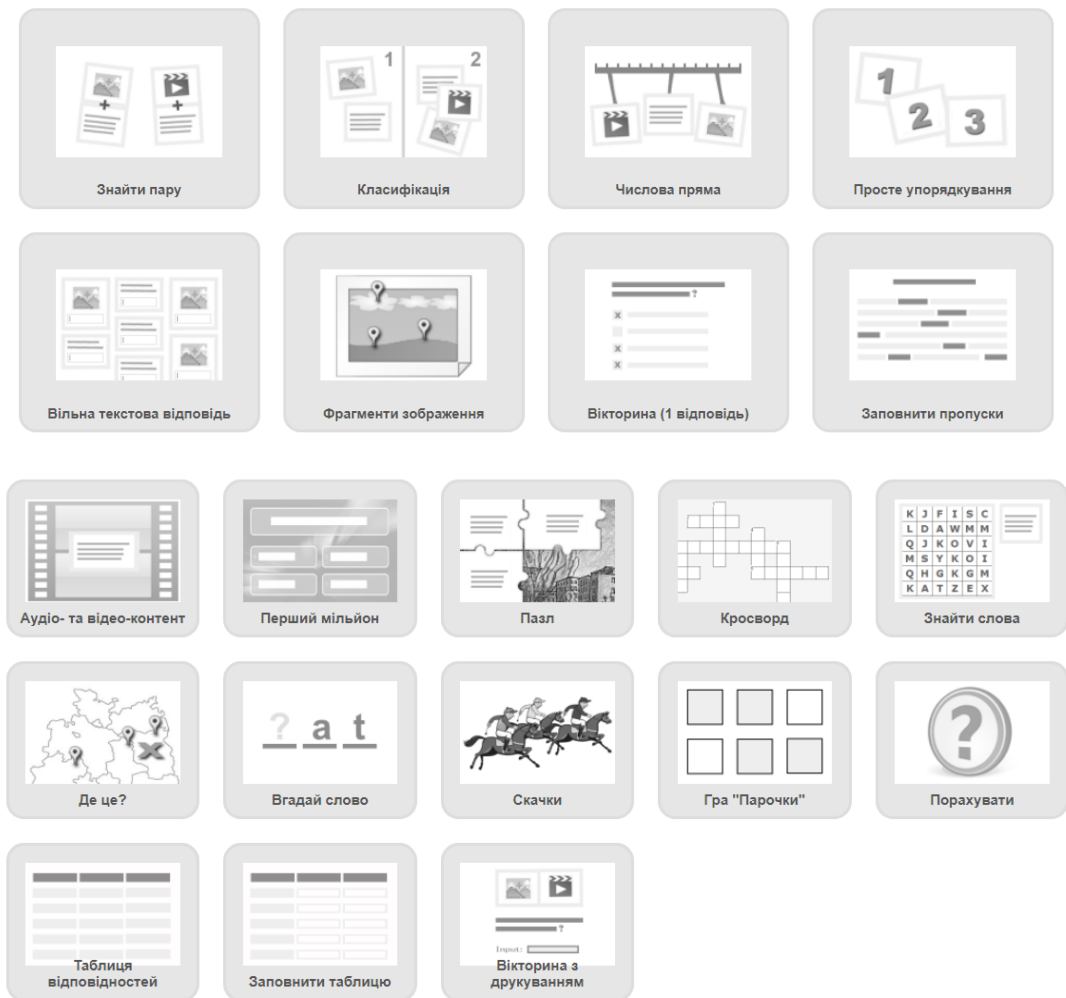

Рис. 1.7. Шаблони LearningApps для створення інтерактивних вправ

Перевагами LearningApps є те, що завдання можна створювати і редагувати в режимі онлайн, використовуючи різні шаблони з картинками, звуком та відео; розроблені за допомогою цього ресурсу вправи можна змінювати за потреби, зберігати у власному «кабінеті», створивши свій акаунт; можна обмінюватися вправами з іншими користувачами; перевірка правильності виконання завдань є автоматичною.

Зауважимо, що на сайті LearningApps.org можна зареєструвати кожную дитину окремо, після чого кожен учень заходить в особистий акаунт за паролем, щоб так чи інакше взаємодіяти в режимі реального часу з учителем та іншими дітьми. Це може бути реалізовано дистанційно або прямо під час уроку.

Kahoot (<https://kahoot.com/>) – інтерактивна платформа для створення тестів, опитувань, ігор і вікторин, яка дозволяє залучити всіх учнів до

процесу навчання, зацікавити та підвищити їх мотивацію. Kahoot у базовій версії є безкоштовним сервісом.

У Kahoot можна створювати ігри у двох режимах (див. рис. 1.8):

- 1) груповий режим – учні, відповідаючи на запитання на своїх пристроях, змагаються за найвищий бал зі своїми однокласниками;
- 2) індивідуальний режим (наприклад, домашнє завдання) [54, с. 85-86].

Рис. 1.8. Режими гри в Kahoot

Шаблони для створення вправ в Kahoot (див. рис. 1.9): тест множинного вибору (Quiz); запитання закритого типу «Так / ні» (True / False); тести з картинками; опитування; пазл (розташувати у правильному порядку); запитання відкритого типу – відповідь потрібно написати.

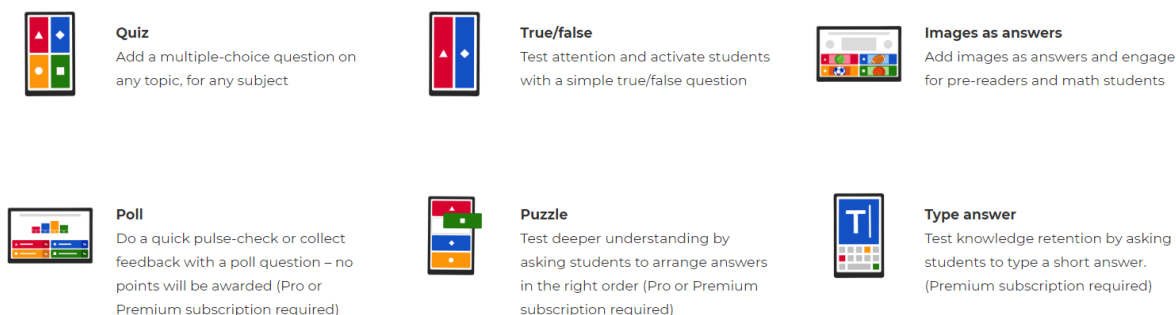

Рис. 1.9. Шаблони для створення вправ у Kahoot

Для організації спільної роботи учнів в онлайн-режимі можна використовувати інтерактивні дошки. На нашу думку, найпростішими та цікавими для роботи з молодшими школярами є дошки Jamboard, Miro та Padlet.

Jamboard (<https://jamboard.google.com/>) – це системний інструмент Google, інтерактивна віртуальна дошка, на якій можна створювати навчальні

ігри та вправи, а також одночасно взаємодіяти з усім класом чи окремою групою школярів у режимі реального часу [54, с. 86].

На лівому боці екрану є вертикальна панель інструментів, використовуючи яку вчителі й учні можуть писати, малювати, прикріплювати нотатки, зображення, фігури, «підсвічувати» щось чи видаляти, тобто комунікувати та співпрацювати в онлайн-режимі.

Miro (<https://miro.com/>) – платформа для створення ментальних карт, ігор та інтерактивних вправ, яка містить набір шаблонів для структурування матеріалу. На дошку Miro можна прикріплювати документи, таблиці, зображення, схеми, колажі, відео, онлайн-ігри тощо.

На дошці Miro можна безкоштовно працювати за різними шаблонами (див. рис. 1.10):

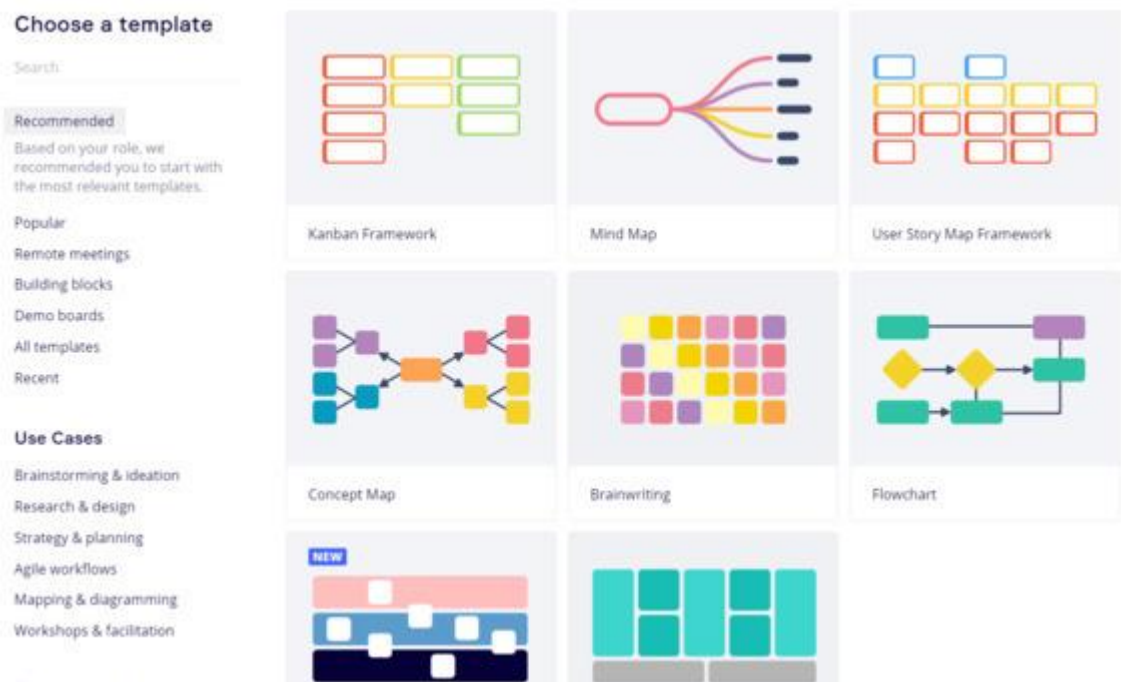

Рис. 1.10. Шаблони для створення дошок Miro

Padlet (<https://padlet.com/>) – це ресурс для створення, спільного редагування і зберігання інформації. На дошку Padlet можна прикріплювати фото, файли, покликання тощо [54, с. 89].

У процесі вивчення навчальних предметів «Українська мова» та «Літературне читання» молодшим школярам часто доводиться користуватися словниками. Не завжди при потребі під рукою є той чи інший паперовий

словник. Тому доречним для роботи з відповідним лексикографічним матеріалом буде використання електронної версії «Словникового дивосвіту: для молодшого шкільного віку» [66]. Доступ до нього можна одержати за допомогою QR-коду та власного смартфона (за відсутності у когось із учнів мобільного засобу можна організувати роботу в парах чи групах).

Це зібрання в одній книжці восьми найважливіших словників для дітей молодшого шкільного віку, які подані окремими розділами. Так, пояснення значення найуживаніших слів із відповідними прикладами учні можуть знайти у тлумачному словнику; перевірити правильну вимову і наголошування окремих слів за їхньою фонетичною транскрипцією можна за орфоепічним словником; орфографічний словник, крім правильного написання слів, допоможе учням також користуватися їхніми паралельними нормативними формами; первісне значення слів, їхнє походження, джерела запозичення та ознаки, що лягли в основу назви речі, явища, дії і т. ін., можна знайти в етимологічному словнику; у словнику синонімів, крім переліку синонімічних варіантів слів, учні можуть одержати корисну інформацію стосовно їхнього стилістичного використання; словник антонімічних пар подає протилежні за значенням слова різних частин мови з їхніми можливими варіантами; фразеологічний словник пропонує синонімічні варіанти сталих зворотів, які можна використовувати для увиразнення власного мовлення; етнокультурознавчий словник знайомить учнів із найзагальнішими відомостями з історії українського народу, його матеріальною й духовною культурою, традиціями, звичаями, побутом і та ін. [48, с. 220].

Використання BYOD-технології у роботі з онлайн-словниками на уроках української мови та літературного читання у початковій школі робить доступним для молодших школярів великий обсяг освітнього контенту, економить час на пошуки потрібної інформації, яку можна отримати як на уроці, так і в позаурочний час.

Отже, описані способи використання технології BYOD на уроках мовно-літературної освітньої галузі сприяють формуванню комунікативної компетентності молодших школярів, а також і розвитку цифрової компетентності учнів. Адже застосування технології BYOD робить шкільне навчання сучасним, цікавим, наочним, змістовним, динамічним, інформативним, молодші школярі перетворюються в активних суб'єктів освітнього процесу.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ЗАСОБАМИ BYOD-ТЕХНОЛОГІЇ

2.1 Педагогічні умови формування комунікативної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами технології BYOD

Використання технології BYOD на уроках у початковій школі передбачає забезпечення низки умов. Аналіз науково-методичних джерел дозволив визначити найбільш суттєві чинники, які необхідно враховувати під час використання технології BYOD у процесі навчання молодших школярів (див. рис. 2.1).

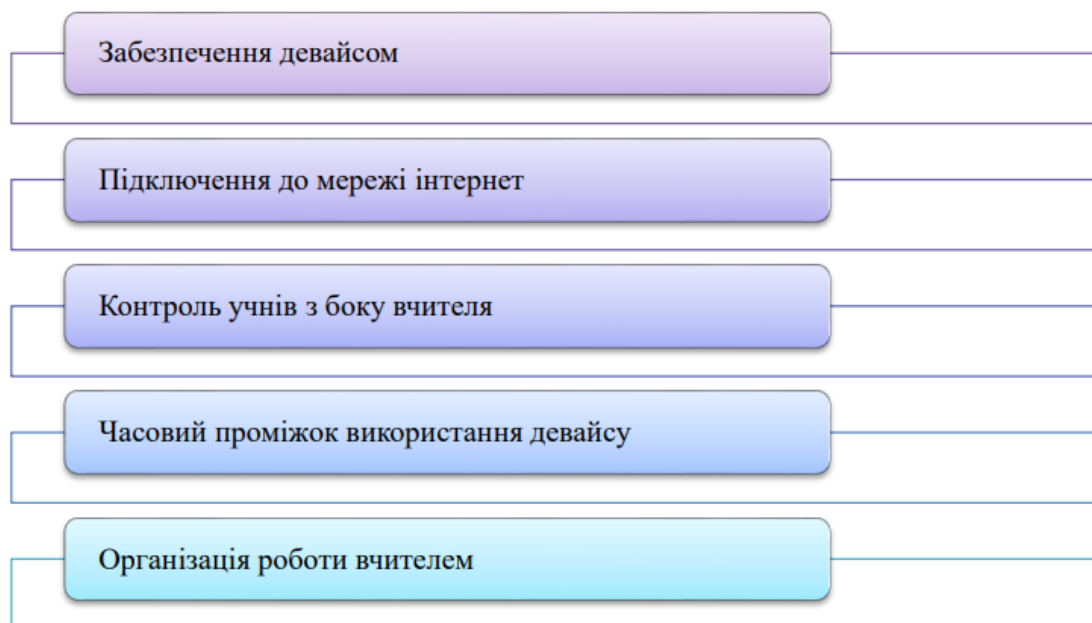

Рис. 2.1. Умови використання технології BYOD у початковій школі

Сформулюємо педагогічні умови використання технології BYOD на уроках мовно-літературної галузі в початковій школі.

На нашу думку, формування комунікативної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами BYOD-технології буде ефективним за таких умов:

- 1) урахування вікових та індивідуальних особливостей молодшого шкільного віку;
- 2) врахування ключових аспектів процесу формування комунікативної компетентності;
- 3) органічне включення BYOD-технології у структуру уроків мовно-літературної освітньої галузі;
- 4) поетапне, системне та цілеспрямоване використання BYOD-технології на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

1. Урахування вікових та індивідуальних особливостей молодшого шкільного віку.

Використовуючи мобільні засоби у початковій школі, учитель повинен враховувати вікові та індивідуальні особливості учнів, адже добір завдань має відповідати їх здібностям та рівню розумовому розвитку.

Індивідуальний підхід до учнів у процесі навчання вимагає створення умов для активної та організованої роботи всіх учнів, у той же час для індивідуального підходу до кожного з них з метою забезпечення успішного навчання й розвитку їх потенційних можливостей.

Сучасні діти з раннього дитинства володіють знаннями про використання портативних засобів, але не завжди вміють навчатися з їх допомогою. Для дітей, до яких прижилася назва «зумери», дуже важливим є індивідуальний підхід у навчанні, а використання мобільних засобів, як у синхронному так і у асинхронному режимі, допомагає вчителю реалізувати цей підхід.

Головною мотивацією сучасних дітей є інтерес. Якщо їм нецікаво, то вони не будуть навчатися, а через низьку зацікавленість губиться увага. Інформація має отримуватися швидко, з постійною зміною діяльності, тільки тоді навчання буде ефективним. Використовуючи мобільні технології,

учитель значно впливає на емоційний стан учнів, який підвищує рівень пізнавальної діяльності та активізації освітнього процесу [30].

Отже, добираючи до уроку завдання з використанням BYOD-технології, треба враховувати, що воно має відповідати певним вимогам:

- бути цікавим і викликати позитивні емоції в школярів;
- активізувати пізнавальну та розумову діяльність учнів;
- викликати в дитини бажання навчитися працювати самостійно;
- відповідати валеологічним вимогам;
- розвивати творчі здібності дитини;
- мати навчально-контролюючий характер [22, с. 90].

2. Врахування ключових аспектів процесу формування комунікативної компетентності.

Задля результативного формування комунікативної компетентності учнів початкових класів діяльність учителя має будуватися на ключових аспектах: інноваційному, діяльнісному та психолого-педагогічному [55], що відповідає Державному стандарту початкової освіти (див. рис. 2.2).

Рис.2.2. Ключові аспекти процесу формування комунікативної компетентності

До *психолого-педагогічного аспекту* ми можемо віднести створення безпечного освітнього середовища, встановлення спільних правил та обов'язків класу, які повинні підкріплюватися спільними цінностями та вільним вибором кожного учня.

Діяльнісний підхід реалізується у процесі знаходження шляхів вирішення проблеми практичним способом. В центрі уваги повинна бути не просто діяльність, а спільна діяльність дітей і дорослих у реалізації спільно вироблених цілей і завдань.

Інноваційний аспект передбачає використання інтерактивних завдань, спрямованих на пошук і створення нового на основі спільної практичної діяльності.

На нашу думку, найбільш ефективними є такі вправи та завдання, які забезпечують формування комунікативної компетентності на основі активної взаємодії всіх учасників навчального процесу, де задіяні усі види мовленнєвої діяльності – аудіювання, говоріння, читання, письмо.

Отже, становлення комунікативної компетентності має передбачати формування таких елементарних комунікативних умінь молодшого школяра, які б дозволили йому вільно входити у комунікацію та задовольняти свої потреби у будь-якій життєвій для нього ситуації. Проте формування цих умінь повинно будуватися з дотриманням ситуативного та діяльнісного підходів до навчання, урахуванням складових комунікативної компетентності, систематичності, залучення до певної мовленнєвої діяльності та використання інноваційних форм і методів комунікативної спрямованості. Саме цю новизну ми пропонуємо ввести через недостатньо обґрунтовану у комунікативній площині технологію BYOD.

3. Органічне включення BYOD-технології у структуру уроків мовно-літературної освітньої галузі.

Дуже часто молодшим школярам складно встигати за темпом навчання у школі, коли за урок необхідно засвоїти велику кількість матеріалу, та ще й аудіально. У цей час урок для дитини перетворюється в звичайне сприйняття

інформації, без розуміння змісту. У таких випадках візуалізація нової теми шляхом використання мобільних засобів дозволяє вчителю структурувати та візуалізувати інформацію, полегшуючи учням сприйняття та засвоєння матеріалу, допомагає зробити урок більш доступним та легшим для розуміння учнями. Що різноманітніше буде представлення інформації, то ефективнішим буде її засвоєння.

Найбільш ефективними в контексті мовно-літературної освіти є інтерактивні вправи, для виконання яких учні на уроках використовують мобільні пристрої (смартфони, планшети). Згідно з дослідженнями, інтерактивні методи навчання на 30 % краще сприймаються учнями, оскільки активізують візуальне сприйняття та пізнавальну діяльність [22, с. 89].

При правильному застосуванні мобільних засобів на уроках мовно-літературної галузі вчитель зможе зробити урок не тільки цікавим, але вмотивувати дитину на подальше навчання. Вміло скерований освітній процес з використанням портативних засобів допоможе вчителю підвищити обсяг зробленої роботи у 1,5-2 рази, здійснити високий ступінь диференціації навчання, надати учням можливість проявити самостійну діяльність та навчити їх самостійно використовувати різноманітні електронні ресурси у навчальних цілях.

Технологію BYOD варто використовувати на уроках мовно-літературної освітньої галузі для:

- загального ознайомлення з навчальним матеріалом;
- для з'ясування сутності окремих процесів, явищ і подій;
- для аналізу явищ, окремих фактів, встановлення між ними спільного і відмінного, розв'язання пізнавальних завдань, створення проблемних ситуацій, підведення учнів до самостійних висновків і узагальнень [22, с. 90].

4. Поетапне, системне та цілеспрямоване використання BYOD-технології на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

Будь-яку інновацію потрібно вводити поступово, що й стосується використання технології BYOD. Використання мобільних засобів на уроці

має бути доречним та допомагати вчителю у проведенні уроку, а не замінювати його.

Під час використання засобів мобільних технологій з учнями початкових класів, важливо враховувати те, що:

- у початкових класах закладаються основи майбутньої трудової діяльності учнів. Використання мобільних технологій допомагає формуванню критичного мислення, навичок аналізувати, порівнювати, синтезувати, оцінювати інформацію з будь-яких джерел; ставити запитання, робити свідомий вибір, приймати та обґрунтовувати власний вибір;

- більшість здобутих навичок і знань діти не використовують у повсякденному житті, отже, їхня практична цінність втрачається;

- учні початкових класів більш емоційні, тому використання мобільних засобів дає частково змогу зняти емоційну напругу та «оживити» освітній процес [2].

Використання технологій має відповідати основним принципам уроку: послідовність, доступність, системність та ін. Починати використання мобільних засобів необхідно з невеличкої гри, тестування або перегляду відео за QR-кодом, а в процесі роботи – ускладнювати завдання, додаючи різноманітні WEB-квести, доходячи до створення власних проєктів.

Систематичне й ефективно сплановане використання мобільних технологій на уроках мовно-літературної освітньої галузі допоможе вчителю:

- підвищити мотивацію до навчання;
- формувати інтерес до предмету;
- активізувати пізнавальну діяльність учнів;
- полегшити засвоєння матеріалу;
- формувати навички медіаграмотності.

Вважаємо, що виконання окреслених педагогічних умов сприятиме формуванню комунікативної компетентності молодших школярів засобами технології BYOD на уроках мовно-літературної освітньої галузі, допоможе зробити освітній процес більш цікавим, корисним і захоплюючим, а

вмотивовані на навчання діти будуть мати змогу самовдосконалюватися впродовж усього життя.

2.2 Стан проблеми дослідження у практиці шкільного навчання

У Державному стандарті початкової освіти значна увага приділяється оволодінню учнями початкових класів інформаційно-комунікаційними компетентностями, основами цифрової грамотності та інформаційною культурою.

Для того, щоб з'ясувати стан проблеми використання технології BYOD у практиці шкільного навчання з метою формування комунікативної компетентності молодших школярів, було проаналізовано Державний стандарт початкової освіти (2018), Типові освітні програми для 2 класу, розроблені під керівництвом О. Савченко та Р. Шияна, підручники з мовно-літературної галузі для 2 класу та шкільні умови для застосування аналізованих технологій.

У Державному стандарті початкової освіти в ключовій інформаційно-комунікаційній компетентності зазначено необхідність оволодіння основами цифрової та мобільної грамотності та здатності використання засобів інформаційних технологій як у навчанні, так і в повсякденному житті [23].

Аналізуючи Типову освітню програму з мовно-літературної освітньої галузі для 2 класу, розроблену під керівництвом О. Савченко, бачимо, що в ній виокремлено змістову лінію «Досліджуємо медіа», яка ознайомлює учнів з основами використання мобільних пристроїв із навчальною метою. Учні знайомляться з медіапродукцією та намагаються створити власну за поданими зразками. Такі вправи є основою для використання BYOD-технології на уроках української мови та літературного читання [71].

У типовій освітній програмі, розробленій під керівництвом Р. Шияна, також присутня ця змістова лінія. Відмінність цих змістових ліній полягає в тому, що у Р. Шияна більш широко розкрите поняття медіаграмотності дітей та використовується термін «медіатексти». Зауважмо, що програма за

Р. Шияном більш детально описує діяльнісний підхід дітей до навчання, у той час, як освітня програма за О. Савченко спрямована більшою мірою на теоретичне засвоєння учнями матеріалу.

Отже, автори чинних освітніх програм виділяють майже однакові медіапродукти, які необхідно засвоїти дітям під час вивчення мови та літератури у 2 класі, а саме: фото-колаж, листівки, дитячі журнали та комікси [73]. Але в освітній програмі, розробленій під керівництвом Р. Шияна, перелік медіатекстів трохи збільшується – з'являються елементи створення аудіо- та відеоматеріалів, мультфільмів і кіноафіш [72].

Вимоги до формування комунікативної компетентності в типових освітніх програмах початкової школи конкретизуються такими завданнями (Р. Шиян):

- мотивація до вдосконалення мовлення;
- формування умінь опрацьовувати тексти різних видів;
- здатність спостерігати за мовними явищами;
- створення сприятливого мовного середовища [72].

У програмі, розробленій під керівництвом О. Савченко, ці завдання розкрито більш детально:

- розвиток пізнавальних і літературно-творчих здібностей;
- розвиток навичок інсценізації;
- дослідження мовних одиниць;
- вміння працювати з різними джерелами інформації;
- залучення молодших школярів до практичного застосування знань [71].

При цьому основною ідеєю є становлення комунікативної компетентності у контексті всіх змістових ліній через коло інтересів, знань молодшого школяра. Здійснивши аналіз програм, можна зробити висновок, що в сучасних програмах не висвітлено шляхи формування комунікативної компетентності, а вказано тільки на те, що самі уроки мовно-літературної освітньої галузі є однією з ланок формування комунікативної компетентності

засобами різних видів мовленнєвої діяльності. Також звертаємо увагу на те, що сама комунікативна компетентність є наскрізною для усіх ключових компетентностей Нової української школи.

Аналіз чинних підручників з української мови та читання для 2 класу виявив, що завдання з формування комунікативної компетентності, представлені в них, є традиційними і не завжди цікавими для учнів. У підручниках переважно застосовуються вже давно відомі види завдань, зокрема зі складання бесіди, розповіді, створення діалогу, написання листа тощо (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Приклади завдань з підручників 2-го класу для формування комунікативної компетентності

Автор та назва підручника	Зміст завдання
М. Захарійчук «Українська мова та читання» [28]	<ul style="list-style-type: none"> - Розв'яжіть ребуси, порадившись із сусідом (сусідкою) по парті (Впр. 19, с. 9). - Розгляньте і обговоріть малюнки (Впр. 23, с. 10). - Розгляньте і обговоріть малюнки. Складіть зв'язну розповідь про бібліотеку (Впр. 46, с. 19)
М. Вашуленко, С. Дубовик «Українська мова та читання» [14]	<ul style="list-style-type: none"> - Прочитай і розкажи у класі (Впр. 1, с. 11). - Продовжте розмову (Впр. 8, с. 24). - Пофантазуйте і складіть казку про комп'ютеренят (Впр. 10, с. 25).
В. Наумчук, М. Наумчук, Н. Коник «Українська мова та читання» [44]	<ul style="list-style-type: none"> - Що ти знаєш про Україну? Розкажи (с. 14). - Розглянь малюнки. Як ти думаєш, що вони означають? (Впр. 3, с. 26).
І. Большакова,	- Хто з казкових героїв використовує монолог, а хто

М. Пристрінська «Українська мова та читання» [10; 11]	діалог? Розіграй ситуації з друзями (Впр. 1, с. 17). - Прочитай вірш. Розкажи історію про черепах своїми словами (Впр. 1, с. 37).
К. Пономарьова «Українська мова та читання» [57]	- Розпитай у однокласників, як вони провели літні канікули? Чи задоволені відпочинком? (Впр. 12, с. 5). - Поцікався в однокласників, хто куштував плоди калини? Які вони на смак? (Впр. 7, с. 11)

При цьому можливості для використання BYOD-технології на уроках української мови та читання у 2-му класі є незначними, загалом у підручниках відсутні завдання, побудовані на використанні власних мобільних пристроїв. У підручниках Н. Кравцової, В. Романової та А. Савчук [36], М. Наумчук, В. Наумчук та Н. Коник [44] і М. Вашуленко, С. Дубовик [14] знаходимо завдання, які потребують мобільні пристрої для зчитування QR-кода. Переходячи за даними, учні можуть дивитися цікаві та корисні відео на використання правил, виконувати завдання з розвитку мовлення, працювати зі світлинами, коміксами, аудіозаписами. У підручниках О. Іщенко та С. Логачевської [31], М. Захарійчук [28], Н. Богданець-Білокаленко [9], Л. Варзацької та Т. Трохименко [13], вправ, які спрямовані на використання мобільних технологій, не виявлено.

Як видно з текстів підручників, застосування гаджетів на уроках української мови та читання з учнями другого класу не відображається, за винятком окремих підручників, де презентовані QR-коди. Тому виникає потреба у розвитку комунікативної компетентності учнів початкових класів саме сучасними технологіями та засобами, які сприяють зацікавленості дітей та педагогів, спрямовані на розвиток креативності та нестандартного мислення учнів, активне володіння медіазасобами в освітньому процесі, що сприятиме ефективному формуванню комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти, позитивно позначиться на розвитку

медіакомпетентності, розвитку мотивації до навчання і забезпечить успішну соціалізацію дітей у життєвому просторі.

Отже, можна зробити висновок, що більшість підручників мовно-літературної освітньої галузі певною мірою не реалізують вимоги типових освітніх програм, оскільки в них відсутнє застосування змістовної лінії «Досліджуємо медіа». Вважаємо, що цій змістовій лінії приділяється недостатньо уваги, хоча в еру мобільних технологій використання різноманітних інноваційних засобів було б цікавим і корисним для дітей.

Відтак на вчителя покладена відповідальна місія, яка полягає у доповненні комплексу вправ, поданого у підручниках, різноманітними завданнями, які потребують використання мобільних пристроїв. Хоча вивчення шкільного досвіду дозволило з'ясувати, що вчителі початкових класів у власній освітній діяльності застосовують різні технічні засоби з метою удосконалення та підвищення дієвості навчання, але це роблять тільки окремі педагоги, застосування реалізовується епізодично.

Наприклад, О. Мельник у дисертації описала власний досвід запровадження такої роботи на уроках математики в початковій школі, виокремила основні положення щодо використання саме ігрових ресурсів [40].

Проаналізуємо досвід використання мобільних технологій у педагогічній практиці Аксьонової Ганни Василівни, вчителя початкових класів I категорії Хлібодарівської ЗОШ I-III ступенів Чаплинської районної ради Херсонської області [1].

На думку Г. Аксьонової, час комп'ютеризації світу, розповсюдження електронних іграшок, популяризація комп'ютерних ігор – усе це викликає велику зацікавленість у дітей. Тому важливим обов'язком вчителя початкових класів є навчити учнів навчатися, знаходити потрібну інформацію, використовувати ресурси Інтернету, використовуючи комп'ютерне і мобільне приладдя. При цьому в учнів будуть формуватися конкретні практичні вміння й навички, комп'ютерна грамотність,

інформаційна культура, розвиватися інформаційно-комунікативні компетентності.

Використання мобільних засобів є актуальним, важливим і необхідним, тому вчитель використовує їх під час різних етапів уроку: під час повторення вивченого; під час мотивації учнів до навчальної діяльності; під час пояснення нового матеріалу; під час закріплення та контролю знань.

Для перевірки рівня засвоєних знань учнями початкових класів Г. Аксьонова створює тестові завдання у системі «Myschool», яку використовує як під час уроків, так і для домашнього завдання. Також, педагог не залишає поза увагою такі навчальні засоби як мультимедіа-презентації; відеодемонстрації; навчальні фільми.

Учитель переконана, що використання мобільних та комп'ютерних засобів під час уроку сприяє підвищенню рівня уважності, зосередженості, відповідальності до поставлених завдань. Після активного використання комп'ютерних і мобільних засобів в учнів значно збільшується рівень якості написання робіт з перевірки знань [1].

Розглянемо досвід роботи Карої Людмили Іванівни, вчителя початкової школи, спеціаліста I категорії Троянської ЗОШ I-III ступенів міста Бердянська [32].

Л. Кара вважає, що у початкових класах потрібно негайно змінювати пріоритети цілей навчання. На перший план необхідно ставити культ самостійності, розвиваючу нестандартність думок учнів. Педагог під час уроків постійно використовує комп'ютер. Вона запевняє, що використання мобільних засобів ефективніше впливає на розвиток мислення, пізнавальної діяльності учнів до самостійної пошукової діяльності. Л. Кара відзначає високий рівень мотивації учнів, коли вони за допомогою мобільних технологій представляють результати цікавого для них навчального проєкту.

Розглянемо досвід роботи Сергієнко Людмили Андріївни, старшого вчителя початкових класів Олександрівськові загальноосвітньої школи I-III ступенів [60].

На думку Л. Сергієнко, використання ІКТ та мобільних засобів навчання на уроках сприяє підвищенню якості навчання учнів. Учитель при підготовці до уроку ставить перед собою завдання, покликані підготувати учнів, які здатні: самостійно критично мислити у мінливих життєвих ситуаціях; уміти мислити критично; грамотно працювати з інформацією; мати навички комунікабельності та бути контактними в різних соціальних групах; уміти самостійно працювати над розвитком власного інтелекту, моральності та культурного рівня.

Використання на уроках мобільних засобів та ІКТ дозволяє значно просунути в досягненні зазначеної мети. При використанні такого виду технологій у пам'яті дитини залишається 1/4 частина почутого матеріалу, 1/3 частина побаченого, 1/2 частина побаченого й почутого матеріалу.

Учитель переконана, що використання інформаційно-комунікаційних технологій допоможе педагогу:

- урізноманітнити урок та ввести елемент інноваційності, зробити його цікавим і яскравим за допомогою мультимедійних можливостей комп'ютерних засобів;

- зробити освітній процес більш індивідуальним через можливість використання завдань для різних темпів засвоєння інформації;

- результативно розв'язати проблеми з візуалізацією навчального матеріалу та повною мірою застосувати принцип наочності у навчанні учнів;

- створити більш комфортні психологічні умови для надання відповіді та можливість робити самоаналіз своїх помилок [60].

Л. Сергієнко наголошує на тому, що використання ІКТ на уроках мовно-літературної освітньої галузі дає можливість здобувачам освіти:

- ефективно здійснювати аналіз своєї навчальної діяльності та підходити до виконання завдання більш творчо;

- здобувати навичку комунікації з іншими людьми;

– моделювати та розв'язувати пізнавальні, життєві та соціальні ситуації, для збагачення власного пізнавального, життєвого та соціального досвіду [60].

Спостерігаючи за освітнім процесом у різних школах, помічено, що багато вчителів віддають перевагу традиційним засобам навчання, таким як крейда, дошка, друковані підручники та інший методичний матеріал. Використання засобів мобільних технологій у початковій школі виноситься на задній план. Хоча сучасні діти вже готові використовувати мобільні засоби протягом уроку та вдома, вони вміло користуються комп'ютером, смартфоном, у школярів відсутній психологічний бар'єр при використанні різних портативних засобів.

Вважаємо, що за допомогою мобільних технологій, учитель здійснює значний вплив на емоційну сферу школярів, що підвищує рівень пізнавальної активності, інтерес до предмета та активізації навчальної діяльності учнів.

Багато вчителів не використовують мобільні засоби, остерігаючись, що школярі будуть багато відволікатися, адже, без розумного керівництва вчителем мобільний пристрій для дітей – лише іграшка. Зрозуміло, що постійне використання мобільних технологій теж має свої негативні наслідки. Учням такий сучасний стиль навчання стає нудним і нецікавим, що підтверджує думки про те, що під час навчання важливо змінювати засоби навчання, методи та технології. Тому погоджуємося, що сучасний урок повинен поєднувати в собі як мобільні технології з використанням ресурсів мережі Інтернет, так і традиційні технології навчання дітей.

Отже, аналіз досвіду використання мобільних технологій у педагогічній практиці вчителів початкових класів продемонстрував, що вони є ефективними на уроках мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі. Учителі переконані, що використання мобільних технологій дозволяє максимально підвищити ефективність освітнього процесу, а також впливає на інтерес, розумовий розвиток та підвищення мотивації школярів.

2.3 Організація, зміст і перевірка ефективності експериментального дослідження

Для перевірки висунутої гіпотези на базі Кам'янець-Подільського ліцею №8 було проведено експериментальне дослідження, що полягало у визначенні рівня комунікативної компетентності в учнів 2-х класів та створенні на уроках мовно-літературної освітньої галузі спеціальних умов для підвищення та розвитку комунікативної компетентності за допомогою технології BYOD.

В експерименті взяли участь 30 учнів експериментального класу (учні 2-А класу) та 32 учні контрольного класу (учні 2-Б класу).

Експеримент складався з трьох етапів:

1 етап – констатувальний. На цьому етапі було проведено діагностику сформованості комунікативної компетентності дітей; застосовувалися такі форми роботи як бесіда та спостереження, аналіз шкільної документації, анкетування.

2 етап – формувальний. На цьому етапі учні експериментального класу залучалися до розробленої нами методики з формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами технології BYOD.

3 етап – контрольний. На цьому етапі був проведений аналіз рівня сформованості комунікативної компетентності у двох класах та здійснений порівняльний аналіз отриманих результатів. У процесі роботи застосовувалися спостереження та бесіда.

1. Констатувальний етап.

На цьому етапі здійснювалася діагностика рівня сформованості комунікативної компетентності в учнів 2 класів, метою якої було виявити рівень комунікативної компетентності в учнів та дізнатися про наявність у дітей у власному користуванні необхідних для них девайсів.

На цьому етапі було застосовано такі методики:

1) тест на виявлення комунікативних та організаторських здібностей (Т. Пашукова). Тест був адаптований відповідно до інтересів та віку учнів (див. додаток А);

2) завдання для визначення словникового запасу, здатності будувати висловлювання в усній та писемній формах мовлення (див. додаток Б);

3) анкетування на виявлення гаджетів в учнів (див. Додаток В).

Тест на виявлення комунікативних та організаторських здібностей за Т. Пашуковою використовувався для тестування у кожному класі (див. табл. 2.2). Рівень комунікативних здібностей оцінювався за рівнями: низьким (0-2 бали), середнім (3-5 балів), достатнім (6-8 балів) і високим (9-10 балів).

Таблиця 2.2

Результати тестування на виявлення комунікативних та організаторських здібностей

Рівень	2-А клас		2-Б клас	
	Кількість учнів (30)	% (100%)	Кількість учнів (32)	% (100%)
Високий	4	13%	6	19%
Достатній	8	27%	10	31%
Середній	10	33%	8	25%
Низький	8	27%	8	25%

Аналіз отриманих результатів засвідчив, що в учнів 2-А класу менш розвинуті комунікативні й організаторські здібності, ніж в учнів 2-Б.

Наступне діагностичне завдання передбачало два блоки: авторські запитання та написання листа у довільній формі. У першій частині запитань ми оцінювали повноту відповідей, обсяг словникового запасу та відкритість дітей, їх здатність йти на контакт з оточуючими їх людьми, тобто психологічний та соціальний аспект комунікативної компетентності. Наступна частина завдання передбачала написання листа. При цьому оцінювалася повнота та обсяг створеного висловлювання, словниковий запас

учнів. Так повною мірою можна було оцінити лінгвістичний аспект комунікативної компетентності. Оцінювання вмінь усного та писемного мовлення учнів здійснювалося за рівнями відповідно до методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу [59]: низьким (1-3 бали), середнім (4-6 балів), достатнім (7-9 балів) і високим (10-12 балів).

Результати завдання на виявлення рівня сформованості вмінь усного та писемного мовлення представлено у таблиці (див. табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Рівень сформованості вмінь усного та писемного мовлення учнів 2-х класів

Рівень	2-А клас		2-Б клас	
	Кількість учнів (30)	% (100%)	Кількість учнів (32)	% (100%)
Високий	3	10%	5	16%
Достатній	7	23%	9	28%
Середній	11	37%	11	34%
Низький	9	30%	7	22%

Результати виконаних завдань свідчать, що в учнів обох класів переважає середній та низький рівень умінь усного й писемного мовлення, проте результати учнів 2-Б класу є кращими, ніж результати учнів 2-А класу. Варто зауважити, що учні краще впоралися із завданнями на усне мовлення, ніж із письмовим завданням.

Отримані результати за двома діагностиками підтверджують необхідність створення системи роботи для підвищення рівня комунікативної компетентності молодших школярів, зокрема за допомогою технології ВУОД. Оскільки 2-А клас продемонстрував нижчі результати, цей клас визначено як експериментальний, він навчатиметься за розробленою системою роботи, спрямованою на формування комунікативної

компетентності учнів засобами сучасної освітньої технології BYOD. Учні 2-Б класу навчатимуться за традиційною методикою Нової української школи, цей клас визначено як контрольний.

Також на констатувальному етапі було проведено опитування щодо наявності девайсу в учнів, яке виявило, що кожен учень другого класу має власний гаджет у своєму користуванні (див. рис. 2.3).

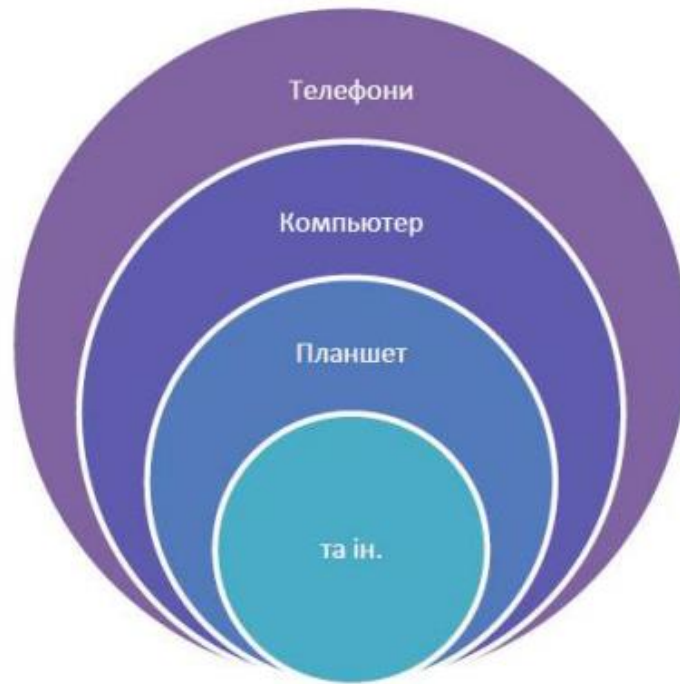

Рис. 2.3. Наявність гаджетів у дітей 2-го класу

Зауважимо, що майже в кожного учня є мобільний телефон, також більшість учнів користуються планшетом або ноутбуком (комп'ютером).

Після здійснення опитування серед учнів другого класу про наявність мобільних пристроїв, ми обрали мобільний телефон, оскільки цей гаджет є у кожного учня.

Отже, під час констатувального експерименту ми виявили різний рівень розвитку комунікативної компетентності в учнів других класів та наявність девайсів у кожного учня класу. Тож за результатами опитування та анкетування було визначено експериментальний клас, тобто клас з найменшим показником рівня сформованості комунікативної компетентності, а саме 2-А клас. Саме в ньому ми будемо проводити

експериментальне впровадження технології BYOD для розвитку комунікативної компетентності на уроках української мови.

2. Формувальний етап.

У ході формувального експерименту був розроблений комплекс вправ щодо формування комунікативної компетентності учнів другого класу за допомогою технології BYOD на уроках української мови.

Експериментальне дослідження передбачало дотримання педагогічних умов формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами BYOD-технології на уроках мовно-літературної освітньої галузі, описаних у підрозділі 2.1:

- 1) урахування вікових та індивідуальних особливостей молодшого шкільного віку;
- 2) врахування ключових аспектів процесу формування комунікативної компетентності;
- 3) органічне включення BYOD-технології у структуру уроків мовно-літературної освітньої галузі;
- 4) поетапне, системне та цілеспрямоване використання BYOD-технології на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

Впровадження експериментального навчання відбувалося за трьома етапами:

- 1) організаційно-мотиваційний;
- 2) процесуальний;
- 3) рефлексивний.

Зміст і очікувані результати розробленої системи роботи із впровадження BYOD-технології на уроках української мови в 2 класі з метою формування комунікативної компетентності учнів представлено у таблиці (див. табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Запровадження BYOD-технології на уроках української мови з метою формування комунікативної компетентності учнів 2-го класу

Етап	Зміст	Результат
Організаційно-мотиваційний	Використання нового засобу навчання, характеристика правил поведінки, які потребують виконання у процесі освітньої діяльності	<ul style="list-style-type: none"> • творча активність; • мотиваційна спрямованість особистості; • спостережливість.
Процесуальний	Систематичне запровадження технології BYOD	<ul style="list-style-type: none"> • пізнавальний інтерес; • цілеспрямованість; • працелюбність; • допитливість; • розвиток світогляду учнів.
Рефлексивний	Самостійна діяльність учнів у позаурочний та урочний час	<ul style="list-style-type: none"> • образне мислення; • самостійність; • логічне мислення; • комунікативно-творчі здібності; • упевненість у своїх силах; • здатність до самоуправління.

Наведемо приклади реалізації експериментальної програми дослідження.

Організаційно-мотиваційний етап мав на меті вироблення спільних правил поведінки з мобільними пристроями за визначеною послідовністю:

1. Ознайомлення молодших школярів з такими пристроями як смартфон, планшет, комп'ютер або ноутбук. Організація бесіди щодо їх застосування в освітньому процесі. Обговорення питання безпеки

використання гаджетів тривалий час без пауз на зарядку для очей та тіла. Обговорення алгоритму роботи у мережі Інтернет. Підготовка доповіді для батьків за визначеною темою (див. додаток Г).

2. Ознайомлення з правилами використання мобільних пристроїв у закладі освіти та під час уроків. Збереження матеріальної цінності гаджетів учнів другого класу. Оформлення правил поведінки в інформаційному куточку класу.

3. Закріплення правил безпеки використання пристроїв та електроприладів, якими користуються діти. Вагоме звернення уваги на пристрої, які мають недоведену якість та різні пошкодження.

4. Впровадження завдань із застосуванням освітньої технології BYOD в освітній процес.

Після ознайомлення учнів із правилами застосування мобільних пристроїв з метою ознайомлення з прикладами вправ і завдань на уроках української мови та економії часу уроку пропонуємо дітям у позаурочний час відгадати загадки й відшукати на них відповіді у мобільному додатку Learning.apps.

Процесуальний етап передбачав виконання учнями другого класу завдань із застосуванням власних мобільних пристроїв на уроках української мови відповідно до тем, які вивчались згідно з календарним плануванням.

Представимо варіанти вправ і завдань комунікативної спрямованості, які були використані під час проведення експериментальної частини дослідження, а саме у ході вивчення теми «Алфавіт».

1. Прослухавши на уроці тлумачення поняття «алфавіт», зроби аудіозапис за допомогою власного гаджету з поясненням зазначеного поняття та відправ у повідомленні батькам або другу.

2. Користуючись пошуковим сервісом Google, представ усьому класу україномовний мультиплікаційний фільм про алфавіт. Вивчи цікаву пісню про алфавіт.

3. Запропонуй загадку із певним обраним словом та відправ батькам, родичам або товаришу за допомогою соціальної мережі Viber. Проаналізуй, скільки людей змогли відгадати загадку. Отримані результати представ класу (*огірок, слива, лимон, помідор, дерево*).

4. Зроби фотознімок вправи 17 на сторінці 10 та відправ у повідомленні товаришу; оціни виконану вправу.

5. Представ, що ти прямуєш до своєї бабусі, а мамі дуже цікаво, чим ви займались на уроках української мови. Запиши відеофрагмент для мами.

6. Переглянь відео, запропоноване вашим учителем без аудіосупроводу. Повтори його з учнями, а потім порівняйте результат.

7. Ознайомся з фотокартками із зображенням Батьківщини. За допомогою секундоміра розповідай сусіду по парті все, що ти бачиш за 30 секунд. Умова: розповідь має тривати усі 30 секунд.

8. Прочитай твір, запропонований учителем. Обґрунтуй власну думку за допомогою диктофону та надішли цей запис, користуючись месенджером. Оцінювання здійснить твій однокласник та поставить оцінку за правильність та логічність мовлення.

9. Зроби вправу 19 на сторінці 11. Запропонуй синоніми до виділених слів за допомогою свого телефону.

10. Зроби фото ребусу та разом з друзями розгадай його (вправа 21 на сторінці 22).

11. Вигадай власний ребус у спеціальному мобільному додатку з опанованої теми.

12. Вправа 30 на сторінці 14 – презентуй інформацію щодо тлумачення поняття «бусол» за допомогою відеоповідомлення.

На рефлексивному етапі упроваджувалися завдання переважно креативного характеру, головною умовою виконання яких було застосування мережі Інтернет.

1. Зателефонуй однокласнику, котрий був відсутній у школі, та домовся про зустріч з ним, щоб обговорити усі новини, які сталися в класі, та завдання на наступний день.

2. Використовуючи QR-код, поясни тлумачення слів, які представив вчитель.

3. Прослухай віршовий твір за темою. Прочитай його самостійно з необхідною інтонацією. Запиши відео.

4. Використовуючи таймер на власному пристрої, пограй у гру «Хто швидше?». Позмагайся з друзями на швидкість читання певного твору.

5. Запиши відеозапрошення на свято до Дня вчителя. Застосовуй увесь словниковий запас для відображення слів, які відповідають на питання *яка? який? яке?* Відправ запис товаришу. Нехай він проаналізує кількість таких слів.

6. За допомогою диктофону зроби відео запис розповіді друзів на обрану тему та проаналізуй побачене. Хто з дітей сказав максимальну кількість слів за одну хвилину?

Означені варіанти завдань легко адаптуються до потрібної теми уроку з української мови чи літературного читання. Лише вчитель повинен проявити креативність у власній освітній діяльності за технологією BYOD.

Застосовуючи зазначену технологію, потрібно пам'ятати про систематичність її застосування. У конспектах уроків рекомендуємо відмічати час роботи з гаджетами для правильної організації часу уроку та слідкування правилам використання мобільних пристроїв для нівелювання шкідливого впливу на здоров'я учнів другого класу.

Представимо фрагменти уроку української мови з застосуванням технології BYOD.

Тема: «Наша Батьківщина».

Завдання 1. Ти прослухав тлумачення поняття «Батьківщина». Створи аудіозапис пояснення обраного слова за допомогою власного мобільного пристрою для своїх рідних і друзів.

Завдання 2. За допомогою пошукової системи Google знайди українські народні пісні та презентуй їх. Вивчи напам'ять 1 пісню.

Завдання 3. Запропонуй товаришу, батькам або рідним відгадати твою власну загадку, відправивши за допомогою соціального месенджера Viber. Проаналізуй, скільки осіб правильно відгадали загадку. Отримані результати представ у класі (*соняшник, калина, пшениця, герб, пісня*).

Тема: «Поділ слів на склади».

Етап уроку: Ознайомлення з новим матеріалом.

Завдання 1. **1. Перейдіть за покликанням (<https://www.youtube.com/watch?v=4tF1aFkvPZA>), перегляньте відео та представте свої враження товаришу за допомогою відеоповідомлення.**

Завдання 2. Поспілкуйся з товаришем по телефону та попроси виконати твоє домашнє завдання з української мови (знайти 6 слів з одним складом та 6 – із двома складами).

Завдання 3. Намалюй власний ребус, відгадка на який буде складатися з певної кількості складів.

Тема: «Особливості використання привітань, текстів-листів, запрошень. Правила написання адреси».

Етап уроку: Закріплення знань.

Завдання 1. За допомогою онлайн-словника «Тлумачний словник української мови» знайди значення поняття «лист». Запропонуй варіанти багатозначності заданого слова. Наведи приклади.

Завдання 2. Робота інформаційного агентства. Переглянь відеофрагменти, які створили ваші однокласники, та схарактеризуй поняття «лист», «конверт», «індекс», «привітання», «адреса» тощо.

Завдання 3. Виконай тестування за допомогою мобільного додатку Learning.apps, в котрому потрібно з'єднати виділені пари слів.

Завдання 4. Запиши відеолістівку з привітанням та надішли її людині, яка святкує день народження.

Завдання 5. За допомогою власного мобільного пристрою надішли вчителю початкових класів лист-вітання до святкування дня вчителя.

Потрібно пам'ятати про те, що освітня технологія BYOD – це допоміжний засіб організації уроку, а не основне джерело знань дітей на уроці української мови у другому класі. Вчитель має пам'ятати про домінуючу мету освітнього процесу на уроках української мови – це формування комунікативної компетентності за допомогою реалізації комунікації між молодшими школярами.

Використовуючи досліджувану технологію на уроці української мови необхідно пам'ятати про те, що використання технології може зайняти тривалий проміжок часу. Тому для правильної організації урочного часу доречно буде повправлятися у виконанні таких вправ та завдань в позаурочний час для розуміння учнями інструкцій. Це сприятиме економії часу під час проведення уроку з української мови і зосередить увагу здобувачів освіти на меті завдання.

Упровадження освітньої технології BYOD потребує від учителя початкової школи готовності до організованої системної навчальної діяльності молодших школярів, до інноваційно-креативної діяльності в аспекті компетентнісного навчання здобувачів освіти. Першочерговою умовою є пояснення учням правил використання мобільних пристроїв відповідно до санітарних норм для подальшого самостійного використання гаджетів учнями з дотриманням усіх рекомендацій, і пам'ятати про те, що необхідно навчити учнів вчитися.

Відповідно до вищезазначеного та аналізу теоретичного матеріалу з теми дослідження, можна констатувати, що проблема комунікативної компетентності у молодших школярів дійсно існує. Формування комунікативної компетентності має реалізовуватися комплексно, відповідаючи життєвому досвіду здобувачів освіти.

Також під час здійснення дослідження ми зробили висновок, що процес формування комунікативної компетентності молодших школярів залежить від низки чинників:

- 1) від учителя початкових класів, котрий має стимулювати діяльність, спрямовану на розвиток комунікативної компетентності;
- 2) від спілкування з батьками, проведеного часу разом;
- 3) від індивідуальних вікових та психологічних особливостей учнів 2 класу;
- 4) активної діяльності дітей на уроці української мови;
- 5) привабливості подання інформації;
- 6) позитивної мотивації освітньої діяльності.

3. Контрольний етап.

Упродовж формувального етапу дослідження були розроблені завдання для підвищення рівня комунікативної компетентності засобом технології BYOD, які були впроваджені на уроках української мови відповідно до ключових аспектів формування комунікативної компетентності (інноваційного, діяльнісного та психолого-педагогічного).

У ході експериментального навчання учні 2-А класу отримували певні завдання, які повинні були виконуватися за допомогою мобільного телефону. У ході експерименту діти взаємодіяли з гаджетами як усно так і письмово: надсилали смс, робили відео-, аудіо-, фотозвіти виконаних завдань. При цьому активно використовували як прості функції телефону (секундомір, диктофон), так і мережу Інтернет.

Після завершення нашого дослідження щодо розвитку комунікативної компетентності в учнів 2 класу засобами технології BYOD було проведено аналіз спостережень та повторну діагностику за авторськими завданнями на розвиток усного й писемного мовлення з використанням мобільних пристроїв.

Проведення тестування засвідчило такі результати (див. табл. 2.5):

Таблиця 2.5

Результати контрольного експерименту

Рівень	2-А клас		2-Б клас	
	Кількість учнів (30)	% (100%)	Кількість учнів (32)	% (100%)
Високий	6	20%	6	19%
Достатній	10	33%	10	31%
Середній	9	30%	11	34%
Низький	5	17%	7	22%

Порівнюючи отримані результати з показниками констатувального тестування, можна зробити висновок, що після навчання за розробленою системою роботи з використанням технології BYOD результати учнів експериментального класу (2-А) покращилися: кількість учнів з високим і достатнім рівнем зросла на 10%, з середнім рівнем зменшилася на 7%, із низьким рівнем – на 13%. Результати контрольного класу (2-Б) майже не змінилися: зросли показники високого і достатнього рівнів – на 3%, а показники середнього і низького рівнів не змінилися.

Здійснений у процесі проведеної роботи аналіз впровадження експерименту з розвитку комунікативної компетентності засобом технології BYOD на уроках української мови в 2 класі показав, що рівень комунікативної компетентності другокласників зріс, що свідчить про ефективність розроблених завдань.

Хоча отриманий результат є незначним, можна простежити зміни, які констатувала вчитель-класовод у колективі, індивідуальні зміни дітей, їх відкритість та зацікавленість до читання й української мови, і загалом зацікавленість освітнім процесом.

На етапі впровадження формульованого експерименту засобами розроблених нами завдань діти демонстрували активність у процесі роботи і готовність до її виконання, вчилися взаємодіяти один з одним.

Під час використання технології відразу було помітно зростання інформаційно-комунікаційної компетентності та зростання рівня медіаграмотності дітей, що є однією з вимог Нової української школи.

Такі результати дозволяють рекомендувати впроваджувати технологію BYOD в освітній процес задля ефективного формування комунікативної компетентності та підвищення мотивації до навчання. Вона є ефективною, оскільки впливає на рівень володіння мовою як засобом спілкування, пізнання, впливу в різноманітних життєвих ситуаціях незалежно від мети спілкування.

BYOD є справді цікавою технологією, яка розвиває пізнавальні можливості дітей, виховує мотивацію до навчання, навчає через діджиталізацію освітнього середовища та робить освітній процес зрозумілим, цікавим, доступним, системним для дітей молодшого шкільного віку.

ВИСНОВКИ

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає змогу з'ясувати сутність поняття «комунікативна компетентність» як здатність особистості, що має відповідні знання, уміння, навички, досвід, емоційно-ціннісні ставлення, повноцінно функціонувати у суспільстві, здійснювати комунікацію у всіх сферах життєдіяльності. Зауважимо, що формування комунікативної компетентності є важливим завданням на сучасному етапі переосмислення та реформування освіти загалом.

Здійснений аналіз наукових джерел та практики початкової школи дозволив нам зробити висновок, що проблема формування комунікативної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі є однією з найбільш актуальних у педагогічній теорії та практичній діяльності вчителя початкових класів.

Для ефективного формування комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти необхідною, на нашу думку, є перш за все побудова цілісної системи роботи та реалізація її на уроках у початковій школі з урахуванням ситуативного та діяльнісного підходів, що передбачає суб'єкт-суб'єктне спілкування між учасниками освітнього процесу та навчальне співробітництво під час застосування різних форм інтерактивної взаємодії, введення учнів у відповідні ситуації спілкування. Тож ми висунули гіпотезу, що рівень сформованості комунікативної компетентності другокласників підвищиться, якщо на уроках мовно-літературної освітньої галузі цілеспрямовано та системно вчити взаємодіяти усно і письмово засобом технології BYOD.

На нашу думку, формування комунікативної компетентності учнів засобом технології BYOD має будуватися за такими напрямками:

- вироблення єдиного підходу до формування комунікативної компетентності, ролі і значення відкритого соціального середовища, взаємодії і співробітництва у навчанні;

- вивчення особистості школяра, особливостей його розвитку, індивідуальних можливостей і здібностей;
- своєчасний обмін інформацією про освітній процес та його результати.

Це дозволяє школі, родині, громаді та іншим освітнім закладам створити атмосферу взаємодопомоги та взаємної зацікавленості в організації процесу, реалізувати педагогіку партнерства для формування комунікативної компетентності особистості.

Вважаємо, що технологія BYOD є ефективною для впровадження її в освітній процес з метою розвитку комунікативної компетентності, бо передбачає моделювання життєвих ситуацій, які сприяють закріпленню вмінь і навичок, виробленню цінностей та певного досвіду, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії.

З огляду на результати вивчення стану досліджуваної проблеми у практиці шкільного навчання ми розробили поетапну систему роботи та завдання, які, на нашу думку, сприяють ефективному формуванню комунікативної компетентності другокласників засобом BYOD, і застосували їх на уроках української мови в експериментальній групі, що було визначено за результатами констатувальних зрізів.

Використання мобільних технологій на уроках мовно-літературної галузі дозволяло зробити процес навчання більш наочним і динамічним, сприяло формуванню в учнів умінь працювати з інформацією, розвивало пізнавальну активність, комунікативні здібності, а також забезпечувало швидке і міцне засвоєння молодшими школярами навчального матеріалу.

Під час контрольного зрізу було здійснено повторну діагностику сформованості мотивації учіння молодших школярів в експериментальній та контрольній групах, яка показала, що після проведення формувальної частини експерименту підвищився цей рівень в учнів експериментального класу, зокрема високий рівень сформованості комунікативної компетентності продемонстрували 20% учнів експериментального класу та 19% учнів

контрольного класу; достатній – 33% учнів експериментального класу та 31% учнів контрольного класу; середній – 30% учнів експериментального класу та 34% учнів контрольного класу; низький – 17% учнів експериментального класу і 22% учнів контрольного класу.

Як бачимо, запропонована система роботи є ефективною, адже кількісні та якісні показники в експериментальній групі засвідчили позитивну динаміку.

Формувальний етап експерименту довів правильність припущення, що лише при створенні відповідних педагогічних умов можливо підвищити ефективність формування комунікативної компетентності молодших школярів. Ми переконалися, що BYOD-технологія є ефективним засобом формування комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти. Завдання дипломної роботи виконано в повному обсязі, мета роботи досягнута.

Перспективним вважаємо вивчення проблеми формування комунікативної компетентності молодших школярів в умовах розбудови Нової української школи засобами інноваційних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксьонова Г. В. Розвиток комунікативної компетентності учнів початкової школи шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання (опис досвіду роботи). URL: <https://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/materialy-mo/2013/11/25/dosvid-roboti-vchitelya-pochatkovikh-klasi> (дата звернення: 24.04.2023).
2. Антонова О. Використання інформаційно-комунікативних технологій у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти. Київ : Генеза, 2019. 96 с.
3. Бабич А. Використання технології BYOD у процесі навчання в основній школі // Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology. 2017. Т. 5. № 2. С. 1-4. URL: [file:///C:/Users/asus/Downloads/admin,+1864-4081-1-SM%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/asus/Downloads/admin,+1864-4081-1-SM%20(1).pdf) (дата звернення: 12.02.2023).
4. Бажміна Е. Використання BYOD технологій в освітньому процесі // Наукові записки БДПУ. Серія: Педагогічні науки. Вип. 3. Бердянськ : БДПУ, 2020. С. 27-40. URL: <https://pedagogy.bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/4.pdf> (дата звернення: 13.02.2023).
5. Бібік Н. М., Вашуленко М. С., Мартиненко В. О. Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи : моногр. Ін-т педагогіки НАПН України. Київ : Пед. думка, 2014. 346 с.
6. Білоус В. В. Мобільні додатки для навчання математики як засіб підвищення мотивації учнів молодшої школи // Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 2017. № 3. С. 303-309.
7. Білявська Ю. Технологія BYOD як інструмент SMART освіти. Smart-освіта: ресурси та перспективи. Київ, 2018. С. 12-14. URL: <https://knute.edu.ua/file/NjY4NQ==/4ce2164e98881e82955393871be6013d.pdf> (дата звернення: 14.01.2023).
8. Блудова Ю. О. Використання технології BYOD в освітньому процесі Нової української школи // Педагогіка формування творчої

особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. праць. Запоріжжя : КПУ, 2020. Вип. 71. Т. 1. С. 92-95.

9. Богданець-Білокаленко Н. Українська мова та читання: підручник для 2 кл. закл. загальн. середн. освіти (у 2-х частинах): Частина 2: Читання. Київ : Грамота, 2019. 144 с.

10. Большакова І., Пристінська М. Українська мова та читання: підруч. для 2 кл. закл. загальн. середн. освіти (у 2-х частинах): Ч. 1. Харків : Видавництво «Ранок», 2019. 96 с.

11. Большакова І., Пристінська М. Українська мова та читання: підруч. для 2 кл. закл. загальн. середн. освіти (у 2-х частинах): Ч. 2. Харків : Видавництво «Ранок», 2019. 96 с.

12. Варакута О. Принцип Bring Your Own Devices (BYOD) – «принеси свій власний пристрій» у формуванні географічних компетентностей учнів // Вісник Тернопільського відділу Українського географічного товариства. Тернопіль : Тайп, 2022. № 6 (вип. 6). С. 54-59.

13. Варзацька Л. О., Трохименко Т. О. Українська мова та читання: підручник для 2 кл. : у 2 ч. Ч. 1. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2019. 160 с.

14. Вашуленко М. С., Дубовик С. Г. Українська мова та читання: підруч. для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2019. 144 с.

15. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2018. 400 с.

16. Вашуленко О. В. Українська мова та читання: підруч. для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2019. 144 с.

17. Використання ІКТ на уроках української мови і літератури // Сучасна школа України. 2014. № 5. С. 44-46.

18. Воронкін О. Класифікація інформаційно-комунікаційних технологій навчання // Вища освіта України. 2015. № 2. С. 95-102.

19. Голяк О. Використання ІКТ на уроках // Початкова освіта. 2014. №3. С. 25-28.
20. Горбатюк Р. М. Мобільне навчання як нова технологія вищої освіти // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2013. № 27. С. 31-34. URL: <https://ru.calameo.com/books/0064433483894d987a47f> (дата звернення: 14.02.2023).
21. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: посіб. Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2017. 116 с.
22. Гущина Н. І. Нова українська школа : використання інформаційно-комунікаційних технологій у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти : навч.-метод. посіб. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 112 с.
23. Державний стандарт початкової освіти // Учитель початкової школи. 2018. № 4 (вкладка). С. 1-16.
24. Дмитренко Н., Столярчук О., Федорець М. Формування комунікативної компетентності учнів початкової школи на уроках мовно-літературної освітньої галузі в умовах дистанційного навчання // Академічні студії. Серія: Педагогіка. 2021. Вип. 4. Ч. 2. С. 207-213.
25. Дмитренко С. Click-навчання. Методика організації освітньої діяльності з дітьми нового покоління. Київ : «Видавнича група «Шкільний світ», 2020. 120 с.
26. Європейська рамка цифрової компетентності для освітян. URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/news_post/2021/3/mintsifraoprilyudnyue-ramku-tsifrovoi-kompetentnosti-dlya-gromadyan/OP%20ЦК.pdf (дата звернення: 14.11.2022).
27. Житеньова Н. В. Технології візуалізації в сучасних освітніх трендах // Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 2016. № 2. С. 170-178.

28. Захарійчук М. Д. Українська мова та читання: підручник для 2 кл. закл. загальн. середн. освіти (у 2-х частинах): Частина 1: Українська мова. Київ : Грамота, 2019. 112 с.
29. Золотарьова І. О., Труш А. М. Застосування мобільного навчання в системі освіти // Системи обробки інформації. 2015. Вип. 4. С. 147-150. URL: file:///C:/Users/asus/Downloads/soi_2015_4_32.pdf (дата звернення: 12.02.2023).
30. Інформаційні технології у практиці початкової школи як засіб формування соціально-адаптованої особистості молодшого школяра. URL : <https://vseosvita.ua/library/informacijni-tehnologii-u-praktici-pocatkovoi-skoli-ak-zasib-formuvanna-socialnoaptovanoi-osobistosti-molodsogo-skolara-46840.h> (дата звернення: 12.03.2023).
31. Іщенко О., Логачевська С. Українська мова та читання: підручник для 2 класу. Ч. 1. Київ : Літера, 2019. 95 с.
32. Кара Л. І. Впровадження і використання інтерактивних методів та інноваційних технологій як засіб розвитку здібностей молодших школярів (опис досвіду роботи). URL: <https://www.slideshare.net/svetiksvetik3/ss-58018145> (дата звернення: 24.04.2023).
33. Кірик М., Данилова Л. Нова українська школа: організація діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти : навч.-метод. посіб. Львів : Світ, 2019. 136 с.
34. Концепція розвитку цифрових компетентностей. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-p#Text> (дата звернення: 14.11.2022).
35. Концепція створення освітніх онлайн-ресурсів для дітей молодшого шкільного віку. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2022/09/vsho-konczepczyiya.pdf> (дата звернення: 25.04.2023).
36. Кравцова Н., Романова В., Савчук А. Українська мова та читання: підручник для 2 класу. Ч 1. Тернопіль : Підручники і посібники, 2019. 128 с.

37. Ларіонова Н. Електронні освітні ігрові ресурси в освітньому процесі початкової школи: науково-методичний посібник. Харків : Друкарня Мадрид, 2020. 96 с.

38. Мар'єнко М. В., Сухіх А. С. Методика використання цифрових технологій у процесі змішаного навчання в закладах загальної середньої освіти // Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2022. № 4(1).

39. Матвієнко Я. О., Кобися В. М. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі // Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень. 2019. № 11. С. 48-50.

40. Мельник О. М. Проектування електронних освітніх ресурсів з математики для учнів початкової школи. URL: http://lib.iitta.gov.ua/706422/19/Мельник_дисертація.pdf (дата звернення: 21.12.2022).

41. Михайленко О. В., Титок В. В. Прийоми формування читацької компетентності учнів молодшого шкільного віку із кліповим мисленням // Журнал «Перспективи та інновації науки». Серія: «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина». 2023. №14 (32). С. 325-337.

42. Мірошник Н. Використання цифрових технологій BYOD в освітньому процесі як інструмент сучасного вчителя початкової школи // «Ціннісні орієнтири в сучасній освіті: теоретичний аналіз та практичний досвід»: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. 10 листопада 2022 р., м. Дніпро, КЗВО «ДАНО» ДОР». / наук. ред. В.В. Шинкаренко. 2022. С. 185-188.

43. Мороз І. С. Формування в учнів початкової школи критичного освоєння медіасередовища на уроках мовно-літературної освітньої галузі // Актуальні проблеми та стратегії розвитку початкової освіти: матеріали III Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (18 травня 2023 року). Рівне : РДГУ, 2023. С. 42-43.

44. Наумчук В., Наумчук М., Коник Н. Українська мова та читання: підручник для 2 класу. Ч. 1. Тернопіль : Астон, 2019. 144 с.
45. Нова парадигма освіти у глобальному світі. URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/53> (дата звернення: 18.10.2022).
46. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf> (дата звернення: 18.10.2022).
47. Нова українська школа : poradnik для вчителя / заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
48. Одинцова Г. С. Використання BYOD-технології у роботі з онлайновими словниками в початковій школі // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи. Секція: Електронне навчання: технології, методики, ризики, стратегії розвитку середовища цифрового навчання. 2022. № 9. С. 219-220.
49. Озолиньш К. М. Використання технології Bring You Own Device (BYOD) на уроках інформатики. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/0009mq-700f.doc.html> (дата звернення: 10.12.2022).
50. Онищенко І. В., Сівачук А. Л. Використання технології BYOD як ефективного засобу формування мотивації учіння в учнів початкової школи // Scientific Collection «InterConf»: with the Proceedings of the 1-st International Scientific and Practical Conference «Scientific paradigm in the context of technologies and society development» (November 18–19, 2021). Geneva, Switzerland : Protonique, 2021. № 86. С. 205-208.
51. Опис рамки цифрової компетентності для громадян України. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/mintsifra-oprilyudnyue-ramku-tsifrovoikompetentnosti-dlya-gromadyan> (дата звернення: 14.11.2022).
52. Патиченко М. Використання цифрових інтерактивних технологій в освітньому процесі: poradnik. Київ, 2021. 17 с. URL: <https://naurok.com.ua/poradnik-vikoristannya-cifrovih-interaktivnih-tehnologiy-v-osvitnomu-procesi-243449.html> (дата звернення: 15.01.2023).

53. Пилипенко О. С. Можливості навчального сервісу WordWall // Актуальні аспекти розвитку STEM-освіти у навчанні природничо-наукових дисциплін. Кропивницький, 2021. 257 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/729323/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%82%D0%B5%D0%B7%20STEM-2021.pdf> (дата звернення: 11.01.2023).

54. Підготовка вчителя початкових класів до реалізації іншомовної освітньої галузі в Новій українській школі: навчально-методичний посібник / Мелекесцева Н., Гудима Н., Олинець Т. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 140 с.

55. Побочна О. В. Формування комунікативної компетентності молодших школярів: з досвіду роботи // Початкове навчання та виховання. 2013. № 29. С. 2-7.

56. Полякова О. В. Інформаційно-цифрова компетентність педагога як чинник реалізації культури демократії в освіті. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/43164/1/%D0%9E_Polyakova_RvDtPOPZOD_IPO.pdf (дата звернення: 06.11.2022).

57. Пономарьова К. І. Українська мова та читання: підручник для 2 кл.: у 2 ч. Ч. 1. Київ : УОВЦ «Оріон», 2019. 144 с.

58. Пономарьова К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 88 с.

59. Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу : Наказ М-ва освіти і науки України від 27 серпня 2019 р. № 1154. МОН України : офіц. сайт. Київ, 2019. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/924.pdf> (дата звернення: 11.03.2023).

60. Сергієнко Л. Використання ІКТ на уроках в початковій школі як засіб підвищення якості навченості. (опис досвіду роботи). URL: <https://naurok.com.ua/z-dosvidu-roboti-vchitelya-pochatkovih-klasiv-sergienko-l-a-20890.html> (дата звернення: 24.04.2023).

61. Сидорук Т. Технологія BYOD як сучасний освітній тренд нової української школи // Збірник наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка ; педагогічний факультет ; [відпов. секр. Н. В. Бахмат]. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О. В., 2023. Вип. ХІХ. С. 345-348.

62. Сівачук А. Л. Мобільні технології як ефективний інструмент формування мотивації до навчання сучасних дітей // Інформаційні технології в соціокультурній сфері, освіті та економіці: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ : Видавничий центр КНУКіМ, 2021. С. 181-184.

63. Сівачук А. Л. Упровадження мобільних технологій в освітній процес початкової школи як засобу формування мотивації учіння молодших школярів // Науковий простір студента: пошуки і знахідки: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної студентської інтернет-конференції Національного педагогічного університету імені Н. П. Драгоманова. Київ, 2020. С. 181-184.

64. Сівачук А. Л. Формування пізнавального інтересу молодших школярів на уроках мовно-літературної галузі засобом технології BYOD // Збірник наукових праць здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету (приурочено до 90-річчя КДПУ). Кривий Ріг, 2020. С. 116-119.

65. Сікора Я. Б., Ляшенко А. І. Технології BYOD: мобільні програми на допомогу вчителю // Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Сучасні комп'ютерні та інформаційні системи і технології». 2022. С. 211-216.

66. Словниковий дивосвіт : для молодшого шкільного віку / Авт.-упоряд. О. В. Ісаєнко. Чернігів : Країна мрій, 2012. 352 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000013310> (дата звернення: 20.06.2023).

67. Смілянець С. М. Комунікативна компетентність. Використання інтерактивних вправ // Початкова освіта. 2015. № 5. С. 14-29.
68. Старагіна І. П. Нова українська школа: методика формування умінь з медіаграмотності на заняттях з предметів мовно-літературної галузі в початковій школі. Навчально-методичний посібник / За редакцією О. В. Волошенюк, В. Ф. Іванова. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2020. 58 с.
69. Створюйте кращі уроки швидше – Wordwall. URL: <https://wordwall.net/uk> (дата звернення: 11.01.2023).
70. Терещук С. І. Технологія мобільного навчання: проблеми та шляхи вирішення // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. 2016. Вип. 138. С. 178-180.
71. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 1-2 клас. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Savchenko.pdf> (дата звернення: 20.10.2022).
72. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. 1-2 клас. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Shyuan.pdf> (дата звернення: 20.10.2022).
73. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1-2 та 3-4 класи. Київ : Видавництво «Світоч», 2019. 366 с.
74. Топчій І. В. Використання технологій BYOD: нові формати освіти // Педагогічна майстерня. 2018. №2. С. 2-6.
75. Швардак М. В. Цифрові інтерактивні технології в освітньому процесі початкової школи // Науковий журнал Хортицької національної академії. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2023. Випуск 1 (8). С. 38-47.

ДОДАТКИ

Додаток А

Тест на виявлення комунікативних та організаторських здібностей (за ред. Т. Пашукової)

Інструкція: «Запропонований вам тест містить 10 питань. Прочитайте їх та дайте відповіді на всі питання за допомогою бланка. На бланку надруковані номери питань. Якщо ваша відповідь на питання позитивна, тобто ви погоджуєтесь з тим, про що запитують у питанні, то на бланку відповідний номер обведіть кружечком. Якщо ваша відповідь негативна, тобто ви не погоджуєтесь, то відповідний номер закресліть. Слідкуйте, щоб номер питання і номер у бланку для відповідей збігалися».

Опитувальник

1. Чи багато в тебе друзів, з якими ти постійно спілкуєтесь?
2. Чи довго ти ображаєшся на приятеля?
3. Чи є в тебе бажання познайомитися з іншими?
4. Чи правда, що тобі приємніше та простіше проводити час з книжками або ж за якими-небудь іншими справами, ніж з друзями?
5. Чи любиш ти придумувати та організовувати різні ігри та розваги для друзів?
6. Чи робиш ти уроки сьогодні, якщо ти можеш відкласти їх на завтра?
7. Чи подобається тобі постійно бути серед людей?
8. Чи любиш брати участь у колективних іграх?
9. Чи правда, що в тебе багато друзів?
10. Чи правда, що ти не дуже впевнено відчуваєш себе в оточенні великої групи своїх приятелів?

**Завдання на виявлення рівня комунікативної компетентності
школярів**

1. Розкажи про себе.
2. Розкажи про свою сім'ю.
3. Розкажи про своїх друзів.
4. Напиши листа своєму другові та розкажи про свої канікули (зміст і форма довільні).

Анкета на виявлення гаджетів в учнів початкових класів

1. Як тебе звати?
2. Скільки тобі років?
3. Чи є в тебе мобільний телефон?
4. Для чого ти користуєшся мобільним телефоном?
5. Чи знаєш ти, що таке планшет?
6. Чи є у тебе планшет?
7. Що ти робиш з планшетом?
8. А чи є у вас вдома комп'ютер?
9. Чи користуєшся ти комп'ютером?
10. Для чого тобі комп'ютер?

Конспект батьківських зборів

Тема: «Роль комп'ютера та Інтернету у житті дітей».

Мета: донести до відома батьків про користь та шкоду комп'ютера та Інтернету для психічного і фізіологічного здоров'я дітей; роз'яснити поняття «комп'ютерна залежність дітей» та її профілактика; скласти правила безпечного для дитини користування комп'ютером, виявити, наскільки батьки усвідомлені про перебування дітей за комп'ютером.

Обладнання: анкета №1 та опрацьовані матеріали анкетування учнів, правила для батьків.

Хід зборів

I. Організаційна частина.

Перевірка присутності усіх батьків.

II. Вступна частина.

1. Розповідь учителя

– У сьогоденні неабиякої популярності набула комп'ютеризація навчальних закладів, бібліотек та інших установ. Звичайно, кожна родина також намагається забезпечити себе новітніми інформаційними технологіями, засобами зв'язку, мережею Інтернет. Це великий прорив у нашому сучасному житті. Комп'ютер урізноманітнює життя, адже дозволяє писати музику і вірші, малювати, спілкуватися у соціальних мережах, знайти найрізноманітнішу інформацію, грати ігри та багато іншого. Це зацікавлює не тільки дорослих, але і дітей. Не дивно, що з раннього віку малюки залюбки натискають на клавіатуру, водять курсором, клацають мишкою. Проте слід зазначити, що використання комп'ютерних технологій має як плюси, так і мінуси. Серед безлічі недоліків використання комп'ютерів слід визначити найважливіший – вплив на здоров'я.

Володіти комп'ютером – це добре. Він допомагає дітям розвиватися, мислити, навчатися, спілкуватися з друзями, родичами, почувати себе

впевнено серед однолітків, адже наше життя вимагає бути з ним на «ти», ігри розвивають мислення, логіку, уяву, моторику, швидкість реакції і т.д.

Проте ми повинні пам'ятати і про дотримання правил роботи за комп'ютером. Від тривалого і безконтрольного використання комп'ютера виникають як фізіологічні, так і психологічні проблеми.

До фізіологічних відносять: електромагнітне випромінювання, що підвищує радіаційний фон і цим шкідливо впливає на здоров'я дитини, під час тривалого перебування за комп'ютером можуть виникнути проблеми із зором, порушенням мовлення та опорно-руховою системою, дратівливість, втома, головний біль, погане самопочуття.

Варто звернути увагу і на психологічні проблеми, які можуть виникати.

Ми знаємо, що у дітей ще не сформована, нестійка психіка, уява і фантазія, при цьому ігри і інформація в мережі Інтернет мають найрізноманітніший характер. Тому поміж корисних, розвивальних ігор можуть бути ті, які мають еротичний, сексуальний, агресивний, жорстокий, шахрайський напрямок. Граючи в такі ігри, дитина може недооцінювати ситуацію в реальному житті, втрачається почуття реальності. Як наслідок, виникають різні непорозуміння, жорстоке ставлення до оточуючих, переоцінка власних можливостей та інше.

Серед недоліків також виділяють невміння спілкуватися з однолітками у реальному світі. Діти, які тривалий час спілкуються в мережі Інтернет, важко заводять знайомства. Їм легше спілкуватися у віртуальному світі. Завдання батьків – уберегти своє чадо від поганого впливу.

Окремо слід поговорити про комп'ютерну залежність. Сидячи у віртуальному світі, діти не помічають часу. День за днем виробляється звичка, а потім залежність. Першими показниками дитячої залежності є: обід за комп'ютером, істерики, проведення вільного часу за ним, не відвідує школу – бо сидить за комп'ютером, віддає перевагу комп'ютеру, коли звуть гуляти друзі.

Для того, щоб уникнути проблем, слід дотримуватись правил. Давайте їх обговоримо.

(Правила роздаємо всім батькам)

Правила для батьків

1. Привчити дитину слідкувати за часом, проведеним за комп'ютером.
2. Не встановлюйте комп'ютер у дитячій кімнаті, щоб запобігти нічному перебуванню біля нього.
3. Вивчіть з дитиною вправи, рухи, що допоможуть зняти втому.
4. Поясніть дитині, які сайти вона може відвідувати, а які ні. Обов'язково обґрунтуйте відповідь.
5. Разом з дитиною оберіть сайти, які не нашкодять вашій дитині.
6. Не слід кричати на дитину та наказувати, намагайтеся домовлятися.
7. Запитуйте дітей, які ігри вони грають, про що вони.
8. Запропонуйте переглянути правила роботи за комп'ютером.
9. За потреби встановлюйте програми, що виконують контролюючі функції.

(Обговорення кожного правила)

III. Основна частина.

1. Анкетування батьків.

Анкета для батьків №1

Чи є у Вашому домі комп'ютер та мережа Інтернет?

Чи має Ваша дитина доступ до мережі Інтернет?

Чи зареєстрована Ваша дитина в соціальних мережах, якщо так, то яких саме?

Скільки часу Ваша дитина проводить за комп'ютером, у соціальних мережах?

Чи контролюєте Ви, які сайти відвідує дитина? Якщо так, то як саме?

Як, на Вашу думку, любить проводити дозвілля син (донька)?

Чи виникають у Вас проблеми у спілкуванні з дитиною? Якщо так, то які?

2. Дискусія.

Готуючись до батьківських зборів, вчитель проводить опитування серед дітей за такими питаннями:

Як тобі найбільше подобається проводити дозвілля?

Що означає для тебе комп'ютер?

Чи зможеш провести декілька днів без Інтернету?

Скільки часу проводиш за комп'ютером?

Чи граєш ти в комп'ютерні ігри? (якщо так, то в які саме?)

Якщо якась інформація тебе турбує, до кого звертаєшся з проблемою?

Опрацювавши учнівські роботи, вчитель пропонує провести обговорення.

IV. Підсумок.

– Зараз пропоную заповнити маленьку анкету.

Анкета для батьків №2

Чи була корисною інформація на батьківських зборах?

Що для Вас було новим?

Що не сподобалося?

Які питання хотіли б обговорити на наступних батьківських зборах?

З яких питань бажаєте виступити на батьківських зборах?